

NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA

Class No.

Book No.

V. L. 38.

GIP Santh.—S2—30 LNL/58—9-4-59—50,000.

P
491.4203
N 314a

out of print

ਅਨੇਕਾਥੰ ਕੋਸ਼

ਸਰਦਾਰ ਕਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਨਾਭਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਕਲਿਤ.

“ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ”—ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ.

੧੯੫

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਅਨੇਕਾਬੰ ਕੋਸ਼

ਅਰਥਾਤ

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕਠਿਨ ਸ਼ਬਦਾਂ
ਦਾ ਛੰਦਾਬੰਦੀ ਮਨੋਹਰ ਕੋਸ਼

ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ
ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ

ॐ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ॐ

ਸਿੱਖਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ
ਭਾਈ ਕਾਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾਨਿਵਾਸੀ

ਨੇ

ਵਿਦਯਾਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਵਾਸਤੇ
ਸ਼ੁੱਧ ਅਰੁ ਸਟੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਵਾਇ ੧੧੪ ਸ਼ਬਦ
ਅਪਨੇ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰ ਵਧਾਕੇ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ

ਅਰੁ

ਲਾਲਾ ਧਨੀਰਾਮ ਨੇ

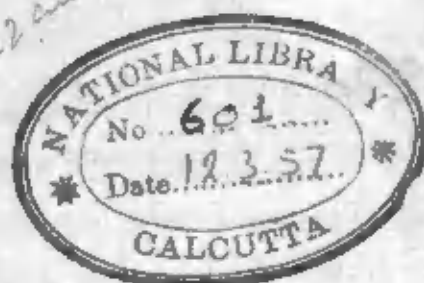
ਅਪਨੇ “ਸੁਵਰਣਨ ਪ੍ਰੈਸ” ਹਾਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ
ਛਪਵਾਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਿਆ।

P
491.4203
N314a

SHELF LISTED

22 am

MD

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ.

ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਫੰਦਾਬੰਦੀ ਕੋਸ਼ 'ਇਸ ਰੂਪ' ਵਿੱਚ ਮਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਛਪਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਯਾਰੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਹਿਤਕਾਰੀ, ਕਵਿ ਸਿਰੋਮਣਿ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾ ਨਿਵਾਸੀ ਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਰਿਣੀ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 5 ਕੇਵਲ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ. ਅਰ ਇਸ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਵ ਸਾਧਾਰਣ ਦੇ ਸਮਝਣ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਟੀਕਾ ਭੀ ਕਰਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਆਪ ਨੇ ਲਿਖਤ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ੧੧੭ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕਾਕਾਫੀ ਦੇਖਕੇ, ੧੧੪ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਧਾਉ ਨਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦੁਗੁਣਾ ਭਾਰਦਾਯਕ ਕਰਦੇਣ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਉਠਾਯਾ ਹੈ, ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਆਪ ਦਾ ਇਕ ਭਾਰੀ ਉਪਕਾਰ ਹੈ. ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਭਾਰਦਾਯਕ ਹੋਣ ਬਾਬਤ ਕੁਝ ਲਿਖਣਾ ਆਵਸ਼ਯਕ ਨਹੀਂ—ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਪੱਕੀ ਸਨਦ ਹੈ, ਅਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ ਦਾ ਦਸ ਬ੍ਰਿਧਾਵਸਥਾ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਕਲਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇੰਨਾ ਕਸ਼ਟ ਉਠਾਣਾ, ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਥੁੜ੍ਹ ਹੈ.

ਅਸੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਤਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਉਠਾਕੇ ਹਨੂੰ ਇਸ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸੋਂ ਕਈ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਹਿਤਕਾਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਗਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕਰ ਸਕੀਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਖਯਾ ਪਈ ਹੈ.

ਭੂਮਿਕਾ.

ਬ੍ਰਾਹਮਣਕੁਲ ਦੇ ਰਤਨ, ਰਾਮਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਨੰਦਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੫੮੫ ਵਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿੱਚ ਹੋਯਾ। ਸ਼੍ਰੀਮੀ ਵਿੱਠਲਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਜ ਹੋਕੇ ਆਪ ਨੇ ਵਿਦਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀ ਅਰੁ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵਿ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵ੍ਰਜਭੂਮਿ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀਆਂ (ਅਰਥਾਤ—ਅਸ੍ਰਫਾਪ*) ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥਰਚਨਾ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਨੰਦਦਾਸ ਜੀ ਨੇ “ਅਨੇਕਾਬੰ” ਅਥਵਾ “ਅਨੇਕਾਬੰ ਮੰਜਰੀ” ਕੋਸ਼ ਦੋਹਾ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਮਨੋਹਰ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕੜੋਂਕਿ ਛੰਦਬੱਧ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕੰਠ ਕਰਣੇ ਆਸਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਰੁ ਵੇਲੇਸਿਰ ਤੁਰਤ ਯਾਦ ਆਜਾਂਦੇ ਹਨ।†

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਕਵਿ ਨੇ ੧੧੭ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਕਈ ਕਈ ਅਰਥ ਦਿਖਾਏ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਵਿਦਯਾ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦਾ ਘਾਠ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸ਼ੁੱਧ ਕਰਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਬੰ ਨੂੰ ਸ਼ੋਧ-ਕੇ ਜੋ ਛਾਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਭੀ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੇਖੋ, ਸੰਮਤ ੧੬੫੮ ਵਿਖੇ ਗੁਜਰਾਤੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਹਿੰਦੀ ਕਾਪੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ੋਧਕੇ ਅਰੁ ੧੧੪ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਕਵਿ ਨੰਦਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ, ੧੩੧ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਕਰਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਟੀਕਾ ਸਹਿਤ ਉੱਤਮ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਲਾਲਾ ਧਨੀਰਾਮ ਨੂੰ ਆਗਯਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਛਾਪਕੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੇ।

ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਵਿਸਮਾਜ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤਬਾਗਜਾਨੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਵਿਦਯਾਰਥੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਣਗੇ।

ਨਾਭਾ	} ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ—
ਮੱਸੂਜ਼ਦੀ ੧੦ ਸੰਮਤ ਨਾ: ੪੫੬	
ਸਨ ਈ: ੧੯੨੫	

ਕਾਨ ਸਿੰਘ

* ਸੁਰਦਾਸ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਦਾਸ, ਪਰਮਾਨੰਦ, ਕੁੰਭਨਦਾਸ ਚਤੁਰਭੁਜ, ਫੀਤਸ਼੍ਰੀਮੀ, ਨੰਦਦਾਸ ਅਤੇ ਗੋਵਿੰਦ ਦਾਸ। † ਅਮਰਕੋਸ਼ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੋਸ਼, ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਦਯਾਰਥੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਠ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਯਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਾਂਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

PREFACE.

Nand Das, the First author of this book, a resident of Rampur, was born in the year 1585 of the Vikrama era. He was the pupil of Swami Vithal Das. Later on he rose to literary eminence, and became one of the well known Asht Chhap, i. e., "Eight Poets" of Brijbhumi (Mathura District).

This "Anekarth Kosh" is one of his many works. It is a remarkable versified short lexicon which can be easily committed to memory. This book purports to give more than one meaning of 117 words. It is, however, unfortunate that, owing to the lack of critical appreciation of the original the book was most ignorantly tampered with. The task, therefore, of arriving at the original text has been made extremely difficult. Some corrected editions of the book were attempted,† but none of them can be said to reach the standard of scholarly accuracy.

I have therefore undertaken not only to correct the book, but also to increase its contents. I have been able to add 114 new words to it raising the total to 231. The words have been arranged in alphabetical order, and a running Punjabi commentary has been added for literary men and specially for the students of Vidvan and Gyani classes.

It may be mentioned here that for public good, I have allowed Lala Dhani Ram, Proprietor Sudarshan Press, Amritsar, to publish this book.

NABHA,
September 1925. }

KAHAN SINGH.

* The eight Poets are:—Sur Das, Krishan Das, Parmo Nand, Kumbhan Das, Chaturbhuj, Chhit Swami, Nand Das and Govind Das.

† Vide Hindi Edition of 1958 V, printed at the Gujarati Printing Press, Bombay.

ੴ ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ. ੴ

ਅਬ ਅਨੇਕਾਬੰ ਕੋਸ਼.

ਦੋਹਾ

ਜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਜੋਤੀ ਜਗਤਮਯ ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਅਭੇਦ,
ਵਿਘਨਹਰਨ ਸਬ ਸੁਖਕਰਨ ਨਮੋ ਨਮੋ ਤਿਹਿ ਦੇਵ.

ਏਕੈ ਵਸੁ ਅਨੇਕ ਹੈ ਜਗਮਗਾਤ ਜਗਧਾਮ,
ਜਿਥੋਂ ਕੰਚਨ ਕੇ ਕਿੰਕਿਨੀ* ਕੰਕਨ ਕੁੰਡਲ ਨਾਮ.

ਉਚਰ ਸਕਤ ਨਹਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਮਝਨ ਕੇ ਅਸਮਝੀ,
ਤਿਨ ਹਿਤ ਨੰਦ ਸੁਮਤਿ ਯਥਾ ਕਿਯੋ ਅਨੇਕਾ ਅਥੀ.

ਸ਼ਬਦ ਏਕ ਨਾਨਾ ਅਰਥ ਮੋਤਿਨ ਕੀ ਸੀ ਦਾਮਜ਼ੀ,
ਜੋ ਨਰ ਕਰਿਹੈਂ ਕੰਠ ਸੋ ਹ੍ਰੈਹੈਂ ਛਾਬਿ ਕੇ ਧਾਮ.

* ਧਾਤੁ ਦੀ ਤਜ਼ਾਰੀ, ਛਦ੍ਰਯੰਟਿਕਾ. † ਮਲਾ.

ਉਡੁ ਅਤੇ ਉਡੁਪ

- (੧) ਉਡੁ ਵਿਹੰਗ ਅਰੁ ਨਛਤ ਗਨ, ਉਡੁ ਕੈਵਤੰਕ ਆਹਿ,
ਉਡੁਪ ਚੰਦ ਨੌਕਾ ਉਡੁਪ, ਉਡੁਪ ਗਰੁੜ ਖਗਵਾਹਿ.

ਉਡੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪੰਛੀ, ਸਿਤਾਰਾ (ਤਾਰੇ), ਕੇਵਟ (ਮਲਾਹ).

ਉਡੁਪ ਨਾਮ ਚੰਦਮਾ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਹੈ, ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਪਤਿ ਗਰੁੜ ਭੀ ਉਡੁਪ ਹੈ.

ਅਹਿ

- (੨) ਅਹਿ ਵਾਸਰ ਅਹਿ ਰੁਧਿਰ ਪੁਨਿ ਅਹਿ ਇਕ ਦਾਨਵ ਨਾਮ,
ਅਹਿ ਭੁਜੰਗ ਜਮੁਨਾ ਪਰਜੇ ਸੈ ਨਾਥਜੇ ਘਨਸ਼ਜਾਮ.

ਇਵ, ਲਹੂ ਅਤੇ ਨਰਕਾਸੁਰ ਦੇਵ ਨੂੰ ਅਹਿ ਆਖਦੇ ਹਨ,

ਅਹਿ ਨਾਮ-ਸਰਪ ਦਾ ਹੈ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਜਮੁਨਾ ਵਿਖੇ ਰਹਿਣਵਾਲਾ ਕਾਲੀ ਨਾਗ ਨਾਥਿਆ ਸੀ.

ਅਜ

- (੩) ਅਜ ਬਕਰਾ ਅਜ ਵਿਧਿ ਕਹਿਤ ਅਜ ਕਹਿਯੋ ਪੁਨਿ ਈਸ਼,
ਅਜ ਅਨੰਗ ਅਜ ਚੰਦਮਾ ਅਜ ਏਕੈ ਜਗਦੀਸ਼.

ਅਜ ਨਾਮ ਬਕਰਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਭੀ ਅਜ ਆਖਦੇ ਹਨ,

ਕਾਮ ਅਤੇ ਚੰਦਮਾ ਅਜ ਹਨ, ਅਜ ਦਾ ਅਰਥ ਅਜਨਮਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਕੋ ਕਰਤਾਰ ਹੈ.

ਅਜਾ

- (੪) ਅਜਾ ਛਾਗਿ ਮਾਯਾ ਅਜਾ ਜਿਨਿ ਮੋਹੇ ਅਜ ਵਾਮ.

ਅਜਾ ਬਕਰੀ ਅਤੇ ਮਾਯਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ (ਅਜ) ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ (ਵਾਮ) ਮੋਹ ਲਏ ਹਨ.

ਅਨੰਤ

- (੫) ਗਗਨ ਅਨੰਤਰੁ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਭੂਜਭੂਸਣ ਹੈ ਏਕ,
ਸ਼ੇਸ਼ ਹਲੀ ਕੋ ਨਾਮ ਹੈ ਬਹੁਰਿ ਅਨੰਤ ਅਨੇਕ.

ਆਕਾਸ਼, ਬ੍ਰਹਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮੰਦ ਅਨੰਤ ਹੈ,

ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ, ਬਲਭਦ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨੰਤ ਹੈ, ਅਰੁ ਬੇਅੰਤ ਨੂੰ ਭੀ ਅਨੰਤ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਅਰਜੁਨ (ਅਜੁਨ).

(੬) ਕਉ ਵਿਰਛ ਅਰਜੁਨ ਅਹੈ ਪੰਡਰਾਜ ਕੋ ਤਾਤ,
ਇੰਦ੍ਰ ਮੋਰ ਅਰਜੁਨ ਬਹੁਰਿ ਅਰਜੁਨ ਹੈ ਅਵਦਾਤ.

ਕਉ ਵਿਰਛ ਅਤੇ ਪੰਡਰਾਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ (ਯੁਧਿਸ਼ਥਰ ਦਾ ਭਾਈ),
ਇੰਦ੍ਰ, ਮੋਰ ਅਰਜੁਨ ਕਹੇਜਾਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਰਜੁਨ ਨਾਮ ਉੱਜਲ (ਅਵਦਾਤ)
ਦਾ ਹੈ.

ਅਲ

(੭) ਅਲ ਅਤਜਬੰ ਸਮਰਥ ਅਲ, ਅਲ ਪੂਰਣ ਕੋ ਨਾਮ,
ਅਲ ਭੂਸਣ ਆਲਸ ਜੁ ਅਲ, ਤਜਿ ਭੁਜਿਯੋ ਗੁਣਧਾਮ.
ਅਲ ਨਾਮ ਹੈ-ਪੂਰਣ ਅਰਥ ਦਾ, ਸਮਰਥਾ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਪੂਰਣ (ਮੁਕੰਮਲ) ਨੂੰ
ਅਲ ਆਖਦੇ ਹਨ,
ਗਹਿਣਾ ਅਤੇ ਆਲਸ (ਸੁਸਤੀ) ਦਾ ਨਾਮ ਅਲ ਹੈ.

ਅਲਿ ਅਤੇ ਅਲੀ

(੮) ਅਲਿ ਭੌਰਾ ਅਰੁ ਕੋਕਿਲਾ ਬਹੁਰੇ ਮਦਿਰਾ ਜਾਨ,
ਸਖੀ ਔਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਲੀ ਅਲਿਨੀ ਅਲੀ ਬਖਾਨ.
ਅਲਿ ਬਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਭੁਮਰ, ਕੋਕਿਲਾ ਅਤੇ ਸਰਾਬ,
ਅਲੀ- ਸਹੇਲੀ, ਕਤਾਰ ਅਤੇ ਭੇਰੇ ਦੀ ਮਦੀਨ ਨੂੰ ਆਖੀਦਾ ਹੈ.

ਅਵਤੰਸ

(੯) ਭੂਖਨ ਕੋ ਅਵਤੰਸ ਕਹਿੰ ਔਰ ਮੁਕੁਟ ਅਵਤੰਸ,
ਰਾਜਾ ਗਿਰਿ ਕੋ ਸ਼ਿਖਰ ਹੈ ਦੁਲਹਾ ਮੁਖੀ ਜੁ ਵੰਸ.
ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਮੁਕੁਟ (ਤਾਜ) ਦਾ ਨਾਮ ਅਵਤੰਸ ਹੈ,
ਰਾਜਾ, ਪਹਾੜ ਦਾ ਟਿੱਲਾ, ਲਾਜਾ ਅਤੇ ਕੁਲ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਅਵਤੰਸ ਹੈ.

ਅਵਿ

(੧੦) ਅਵਿ ਪਰਵਤ ਅਵਿ ਮੇਘ ਹੈ ਸੂਰਯ ਲੱਜਾ ਨਾਮ,
ਮੀਛਾ ਚੁਹਾ ਪਵਨ ਪੁਨਿ ਅਵਿ ਰਛਕ ਹਰਿਨਾਮ.
ਅਵਿ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਪਹਾੜ, ਬੱਦਲ, ਸੂਰਯ, ਸ਼ਰਮ,
ਮੀਛਾ, ਸੂਰਾ, ਪਵਨ ਅਵਿ ਹੈਨ, ਅਤੇ ਰਖਾ ਕਰਣਵਾਲਾ ਅਵਿ ਹੈ.

ਆਤਮਜ

- (੧੧) ਆਤਮਜ ਰੁਪਿਰ ਖਯਾਲ ਹੈ ਆਤਮਜ ਕਹਿਯੋ ਕਾਮ,
ਆਤਮਜ ਪੁਤ੍ਰ ਸਪੁਤ੍ਰ ਸੋ ਭਜੈ ਸਦਾ ਹਰਿਨਾਮ.
ਆਤਮਜ ਨਾਮ ਲਹੁ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਕਾਮ (ਮਨੋਜ) ਦਾ ਹੈ,
ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਆਤਮਜ ਆਖੀਦਾ ਹੈ.

ਆਤਮਾ

- (੧੨) ਮਨ ਬਿਧਿ ਚਿੱਤ ਸ੍ਵਭਾਵ ਤਨੁ ਧਰਮ ਜੀਵ ਅਹੰਕਾਰ,
ਇਨਕੋ ਕਹਿਯੋ ਆਤਮਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਧਾਰ.
ਤਨੁ- ਸਰੀਰ.

ਆਵਰਣ

- (੧੩) ਪੜਦਾ ਮਾਨਾਵਰਣ ਹੈ ਗਾਨਾਵਰਣ ਕਹਾਯ,
ਵਸਤੂ ਅਵਿਦਯਾ ਢਾਲ ਕੋ ਕਵਿ ਆਵਰਣ ਬਤਾਯ.
ਪੜਦਾ, ਮਿਆਨ (ਕੱਸ), ਆਕਾਸ਼ ਆਵਰਣ ਕਹੇਜਾਂਦੇ ਹਨ,
ਕਪੜਾ, ਅਵਿਦਯਾ (ਨਾਦਾਨੀ) ਅਤੇ ਢਾਲ (ਸਿਪਰ) ਨੂੰ ਕਵੀ ਆਵਰਣ ਦੱਸਦੇ ਹਨ.

ਅੰਬਰ

- (੧੪) ਅੰਬਰ ਅਭਰਕ ਕੋ ਕਹਿਤ ਅੰਬਰ ਗਾਨ ਸੁਭਾਇ,
ਅੰਬਰ ਪੀਤ ਜੁ ਸ਼ਾਮ ਤਨ ਤੜਿਤਾ ਰਹੀ ਲਜਾਇ.
ਅਭਰਕ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਬਰ ਹੈ,
ਵਸਤੂ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਬਰ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਪੀਲੇ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ ਨਜ਼ਾ
ਵਾਲੀ ਹੋਰਹੀ ਹੈ.

ਇੰਦੁ

- (੧੫) ਇੰਦੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਏਕ ਅਰੁ ਹੈ ਕਪੂਰ ਕੋ ਨਾਮ.
ਇੰਦੁ ਨਾਮ-ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ, ਇੱਕ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਕਪੂਰ ਦਾ ਹੈ.

ਇਭ

- (੧੬) ਇਭ ਹਸਤੀ ਕੋ ਕਹਿਤ ਹੈ ਇਭ ਕੁਟੁੰਬ ਪੁਨਿ ਧਾਮ.
ਹਾਥੀ, ਪਰਿਵਾਰ (ਕੁੰਬਾ), ਘਰ ਇਭ ਆਖੀਦੇ ਹਨ.

ਇਰਾ

(੧੭) ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਜਲ ਮਦਿਰਾ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਣੀ ਇਰਾ ਬਖਾਨ.

ਇਲਾ

(੧੮) ਇਲਾ ਗਉ ਬੁਧ ਤੀ ਇਲਾ, ਇਲਾ ਉਮਾ ਅਭਿਰਾਮ,
ਇਲਾ ਚਤੁਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਹੁਰਿ ਲਖੋ ਸਰਸੁਤਿ ਨਾਮ.

ਗਾ, ਬੁਧ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪਾਰਵਤੀ ਜੋ ਸੁੰਦਰ (ਅਭਿਰਾਮ) ਹੈ,
ਚਤੁਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਸਰਸੁਤੀ ਦੇਵੀ, ਇਲਾ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੈ.

ਇੜਾ

(੧੯) ਇੜਾ ਵਾਮ ਸੂਰ ਗਉ ਪੁਨਿ ਭੂਮਿ ਇੜਾ ਹੈ ਨਾਮ,
ਇੜਾ ਮਾਤ ਦੁਰਗਾ ਅਹੈ ਇੜਾ ਸਤੁਤਿ ਅਭਿਰਾਮ.

ਨੱਕ ਦੀ ਖੱਬੀ ਨਾਸ਼ੀ, ਗਉ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ,
ਪਾਰਵਤੀ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਉਸਤਤਿ (ਤਅਰੀਫ਼) ਇਸ਼ਾ ਹੈ.

ਈਸ਼

(੨੦) ਈਸ਼ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰਾਮੀ ਭਨੈਂ ਸ਼ਿਵ ਕੋ ਈਸ਼ ਕਹੰਤ,
ਰਾਜਾ ਵਿਸਨੂ ਈਸ਼ ਹੈਂ ਈਸ਼ ਵਿਸ਼ ਕੋ ਕੰਤ.

ਗੁਰੂ, ਮਾਲਿਕ (ਆਕਾ), ਸ਼ਿਵ,
ਰਾਜਾ, ਵਿਸਨੂ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਈਸ਼ ਸ਼ਿਸ਼ਾ ਰਖਦੇ ਹਨ.

ਸ਼ਕੂ

(੨੧) ਮਹਾਂਬਲੀ ਕੋ ਸ਼ਕੂ ਕਹਿੰ ਔਰ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਨਾਮ.

ਸਨੇਹ.—ਦੇਖੋ ਸ਼੍ਰੋਹ.

ਸਾਰ

(੨੨) ਸਾਰ ਵੀਯੋ ਧੀਰਜ ਧਰਮ ਸਾਰ ਲੋਹ ਪ੍ਰਿਤ ਸਾਰ,
ਸਾਰ ਤਤ੍ਵ ਜਿਨਿ ਹੈ ਲਖਯੋ ਭਯੋ ਦੁੱਖ ਤੈ ਪਾਰ.

ਵੀਰਯ (ਮਣੀ), ਲੋਹ (ਲੋਹਾ),
ਤਤ੍ਵ (ਸਿੱਧਾਂਤ-ਨਿਰੰਜਨ).

ਸਾਰੰਗ*

- (੨੩) ਪਿਕ ਚਾਮਰ ਕਚ ਸ਼ੀਖ ਕੁਚ ਕਰ ਵਾਯਸ ਗ੍ਰਹ ਨਾਮ,
ਕਿਤਿ ਤਲਾਵ ਜਲ ਸਰਪ ਪੁਨਿ ਕਮਲ ਲਕਮੀਧਾਮ.
ਸਾਰੰਗ ਸੁੰਦਰ ਕੋ ਕਹਿਤ ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਅਨੁਰਾਗ,
ਵਿਸਨੁਧਨੁਖ ਅਰੁ ਚਾਪ ਹੈ ਤਜੋਂ ਸਾਰੰਗ ਇਕ ਰਾਗ.
ਰਵਿ ਸਸਿ ਹਜ ਰਾਜ ਗਗਨ ਗਿਰਿ ਸਾਰਸ ਸਿੰਹ ਕੁਰੰਗ,
ਚਾਤਕ ਦਾਦਰ ਦੀਪ ਅਲਿ ਅਸਿ ਕਹਿਯੋ ਸਾਰੰਗ.

ਸਾਰੰਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਕੋਕਿਲਾ, ਚੌਰ, ਕੇਥ, ਸ਼ੀਖ, ਕੁਚ (ਸੂਨ), ਹੱਥ, ਕਾਉ, ਘਰ, ਪਿਥਿਫੀ, ਭਾਲ, ਜਲ, ਸੱਪ ਅਤੇ ਕਮਲ ਜੋ ਲੱਕਮੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈ.

ਸੁੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਰੰਗ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਰਾਤ, ਦਿਵ (ਅਥਵਾ ਅੰਧੇਰਾ ਅਰੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਅਤੇ ਪੰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਰੰਗ ਹੈ.

ਵਿਸਨੁ ਦਾ ਧਨੁਖ ਅਤੇ ਆਮ ਕਮਾਟ ਤਥਾ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ ਹੈ.
ਸੂਰਯ, ਚੰਦਮ, ਘੋੜਾ, ਹਾਥੀ, ਆਕਾਸ਼, ਪਹਾੜ, ਸਾਰਸ ਪੰਛੀ, ਬੰਦ, ਮਿਠਾ, ਪਪੀਹਾ, ਡੱਡੂ, ਦੀਵਾ, ਤੋਰਾ, ਤਲਵਾਰ ਏਹ ਸਾਰੰਗ ਕਹੇਜਾਏ ਹਨ.

ਸਿਤ

- (੨੪) ਸਿਤ ਰੂਪੋ ਸਿਤ ਗਜਾਨ ਪੁਨਿ ਸਿਤ ਸੁਕ੍ਰਿਤਹਿ ਕਹੰਤ,
ਸਿਤ ਤੀਛਨ ਸਿਤ ਬੁਕ੍ਰ ਹੈ ਸਿਤ ਉੱਜਲ ਭਗਵੰਤ.

ਰੂਪੋ (ਚਾਈ), ਸੁਕ੍ਰਿਤ (ਪੈਨ ਕਰਮ),

ਸਿਤ ਨਾਮ ਤਿੱਖੇ ਦਾ ਵੀਰਯ ਦਾ ਅਤੇ ਉੱਜਲ (ਨਿਰਮਲ) ਦਾ ਹੈ.

ਸ਼ਿਵ

- (੨੫) ਸ਼ਿਵ ਸੁਖ ਸ਼ਿਵ ਕਲਾਨ ਪੁਨਿ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਪੁਰੁਸ਼ ਸ਼ਿਵ ਹੋਯ,
ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੰਕਰ ਅਰੁ ਸ਼ਿਵ ਸਲਿਲ ਬ੍ਰਹਮ ਸਦਾ ਸਿਵ ਸੋਯ.

ਕਲਾਨ (ਮੁਕੁ),

ਸਲਿਲ (ਪਾਣੀ).

* ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਾਰਦਾਗ ਸ਼ਾਰੰਗਾ ਸ਼ਾਰਦਾਗ ਤਿੰਨ ਜੁਏ ਬਥਰ ਹੋਨ,
ਪਰ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ.

ਸ਼ਿਵਾ

- (੨੬) ਸ਼ਿਵਾ ਸ਼ੰਭੁ ਕੀ ਸ਼ੰਦਰੀ ਸ਼ਿਵਾ ਸਾਰਿਕਾ ਵਾਮ,
ਸ਼ਿਵਾ ਸ਼੍ਰਿਗਾਲਿ ਹਰੀਤਕੀ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀਭ ਜਪ ਨਾਮ,
ਪਾਰਵਤੀ, ਮੈਨਾ (ਸਾਰਿਕਾ), ਸ਼ੰਦਰ ਦਿਸਤੀ (ਵਾਮ),
ਗਿਦਰੀ (ਸ਼੍ਰਿਗਾਲੀ), ਹਰਜ (ਹਰੀਤਕੀ) ਅਤੇ ਜੀਭ ਸ਼ਿਵਾ ਹੈਨ.

ਸ਼ੀਤ

- (੨੭) ਯਗਜਸ਼ੇਸ ਉੱਛਿਸੁ ਅਰੁ ਸੋਨੋ ਸੀਤ ਬਖਾਨ,
ਜਾਭੇ ਕੋ ਪੁਨਿ ਸੀਤ ਕਹਿੰ ਸੀਤ ਸਿੰਧੁ ਕੋ ਜਾਨ.
ਸ਼ੀਤ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਯਗਸ਼ ਦਾ ਬਚਿਆ ਅੰਨ, ਜੂਠਾ, ਸੁਇਨਾ,
ਪਾਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ੀਤ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ੀਤ ਹੈ.

ਸੀਤਾ

- (੨੮) ਸੀਤਾ ਨਿਧਿ ਸੀਤਾ ਛਿਮਾ ਸੀਤਾ ਰੀਗਾ ਹੋਯ,
ਹਲਰੇਖਾ ਸੀਤਾ ਸਿਯਾ ਜਿਹਿ ਮਾਨੈ ਸਭ ਕੋਯ.
ਨਿਧਿ (ਖਜ਼ਾਨਾ),
ਹਲ ਦੀ ਲੜੀ (ਸਿਆੜ), ਸਿਯਾ (ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਸੀਤਾ).

ਸ਼ੁਕ੍ਰ

- (੨੯) ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਵੋਯੰ ਅਰੁ ਅਗਨਿ ਪੁਨਿ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਜੇਠ ਕੋ ਮਾਸ,
ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੈਤਗੁਰੁ ਵਾਰ ਅਰੁ ਉੱਜਲ ਤਰੁਨਿਰਯਾਸ.
ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਬਲ ਅਤੇ ਮਣੀ, ਅੰਗ, ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ,
ਦੇਤਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਚਾਰਯ, ਸ਼ੁਕ੍ਰਵਾਰ, ਚਮਕੀਲਾ ਅਤੇ ਚਿੱਟਾ, ਔਰ ਵਿਰਭ ਦਾ
ਗ੍ਰੰਥ (ਨਿਰਯਾਸ) ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਹੈਨ.

ਸੁਧਾ

- (੩੦) ਸੁਧਾ ਦੁਧ ਬਿਜਲੀ ਸੁਧਾ, ਸੁਧਾ ਕਲੀ ਅਰੁ ਘਾਮ,
ਸੁਧਾ ਵਧੂ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੁਧਾ, ਸੁਧਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਨਾਮ.
ਕਲੀ (ਫੁਕਿਆ ਚੂਨਾ), ਘਾਮ (ਧੁੱਪ),
ਵਧੂ (ਵਹੁਟੀ).

ਸੁਮਨ-ਸੁਮਨਸ

(੩੧) ਸੁਮਨਸ ਸੁਰ ਸੁਮਨਸ ਪੁਹਪ ਸੁਮਨਸ ਬਹੁਰਿ ਬਸੰਤ,
ਸੁਮਨਸ ਜਿਹ ਚਿਤ ਮੇ ਵਸੈ ਸੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਮਲਾਕੰਤ.

ਸੁਮਨਸ ਦਾ ਅਰਥ-ਦੇਵਤਾ, ਫੁੱਲ (ਪੁਸ਼ਪ) ਅਤੇ ਵਸੰਤ ਰੁੱਤ ਹੈ,
ਅੰਛੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਭੀ ਸੁਮਨਸ ਹੈ.

ਸੁਮਨਾ

(੩੨) ਸੁਮਨਾ ਕਹਿਯੋ ਮਾਲਤੀ ਸੁਮਨਾ ਮੁਦਿਤਾ ਤੀਯ,
ਸੁਮਨਾ ਰਤਿ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਕਰਲੇ ਲੰਪਟ ਜੀਯ.

ਮਾਲਤੀ (ਚਮੇਲੀ) ਅਤੇ ਮਨੋਹਰ ਰਹਿਤ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ ਸੁਮਨਾ ਹੈ,
ਪ੍ਰੀਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸੁਮਨਾ ਹੈ.

ਸੁਰਭੀ

(੩੩) ਸੁਰਭੀ ਚੰਦਨ ਸੁਰਭਿ ਮ੍ਰਿਗ ਸੁਰਭੀ ਬਹੁਰਿ ਬਸੰਤ,
ਸੁਰਭੀ ਚੰਪਕ ਬਨ ਗਊ ਚਾਰਤ ਰਾਧਾਕੰਤ.

ਚੰਦਨ, ਕਸਤੂਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਅਤੇ ਵਸੰਤ ਸੁਰਭੀ ਹਨ,
ਸੁਰਭੀ ਨਾਮ ਚੰਬੇ ਅਤੇ ਗਊ ਦਾ ਹੈ.

ਸੰਤਾਨ

(੩੪) ਸ੍ਰਾਯੁ ਵੰਸ਼ ਸੰਬੰਧ ਅਰੁ ਸੰਤਤਿ ਸੁਰਤਰੁ ਮਾਨ,
ਅੰਤਰਤਾ ਬਿਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਕਵੀ ਕਹੈ ਸੰਤਾਨ.

ਸੰਤਾਨ ਬੰਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਪੱਠਾ (Sineu), ਕੁਲ, ਤਾਜ਼ਾ, ਔਲਾਦ
ਕਲਪ ਵਿਰਭ,

ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਰੰਮ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਨਾ.

ਸੰਬਰ ਅਬਵਾ ਸੰਵਰ

(੩੫) ਸੰਬਰ ਜਲ ਸੰਬਰ ਅਸੁਰ ਸੰਬਰ ਸੈਲ ਅਨੂਪ,
ਸੰਬਰ ਬਾਂਧੜੇ ਗਾਢ ਗਹਿ ਯਸੁਧਾ ਯਾਦਵਰੂਪ.

ਸੰਵਰ ਨਾਮ-ਜਲ, ਇੱਕ ਵੇਤ (ਜਿਸਨੂੰ ਇੰਦ ਨੇ ਮਾਰਿਆ), ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਦਾ ਹੈ,
ਸੰਬਰ ਬੰਨਟ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਸਬੰਦਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਉਖਲੀ ਨਾਲ
ਬੰਨਿਆ ਸੀ.

ਸ੍ਰੋਹ

- (੩੬) ਤੇਲ ਸ੍ਰੋਹ ਸ੍ਰੋਹ ਘ੍ਰਿਤ ਬਹੁਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸ੍ਰੋਹ,
ਸੋ ਨਿਜ ਚਰਨਨ ਮੇ ਹਰੀ ! ਨੰਦਦਾਸ ਕੇ ਦੇਹ.

ਸ਼ਯਾਮਾ

- (੩੭) ਸ਼ਯਾਮਾ ਤਿਯ ਜੇ ਰਜ ਬਿਨਾ ਸ਼ਯਾਮਾ ਰਜਨੀ ਹੋਯ,
ਸ਼ਯਾਮਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਕਰੇ ਹਰੀ ਸੇ ਸੋਯ.
ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਆਈ ਅਤੇ ਰਾਤ ਸ਼ਯਾਮਾ ਹੈ,
ਮਹੱਬਤ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਯਾਮਾ ਹੈ.

ਸਜੰਦਨ

- (੩੮) ਸਜੰਦਨ ਜਲ ਕੇ ਕਹਿਤ ਕਵਿ ਸਜੰਦਨ ਚਿੱਤ ਤੁਰੰਗ,
ਸਜੰਦਨ ਰਬ ਕੁਰੁਛੇਤ੍ਰ ਮੇ ਹਾਂਕਯੋ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀਰੰਗ.

ਸ਼੍ਰੀ

- (੩੯) ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੇਭਾ ਅਰੁ ਸਿੰਪਦਾ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਸ਼ਾਂਤਿ ਬਖਾਨ,
ਕਮਲਾ ਪਦਵੀ ਉੱਚ ਤਯੋਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਲਿਹੁ ਜਾਨ.
ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਸ਼ੇਭਾ, ਵਿਭੂਤਿ, ਸਾਮੀਪਨ, ਸ਼ਾਂਤਿ,
ਲਕਸ਼ਮੀ, ਉੱਚਾ ਰੁਤਬਾ, ਮੁਖਸੂਰਤੀ.

ਹਸੁ

- (੪੦) ਹਸੁ ਕਹਿਤ ਗਜਸਿੰਭ ਕੋ ਹਸੁ ਨਛਤ੍ਰ ਕਹਾਯ,
ਹਸੁ ਹਾਥ ਤੇ ਦੀਜਿਯੋ ਸੁੰਦਰ ਨਰਤਨੁ ਪਾਯ.

ਹਰਿ

- (੪੧) ਇੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ਅਰਵਿੰਦ ਅਲਿ ਕਪਿ ਕੇਹਰਿ ਕਿੰਕਾਨ,
ਕੰਚਨ ਕਾਮ ਕੁੰਦ੍ਰਿਗ ਵਨ ਘਨ ਸੂਰਯ ਭਗਵਾਨ,
ਪਾਨੀ ਪਾਵਕ ਪਵਨ ਪਥ ਗਿਰਿ ਗਜ ਨਾਗ ਨਰਿੰਦ,
ਧਨੁਖ ਗਗਨ ਹਰਿ ਸਰਵ ਹੈ, ਹਰਿ ਲਿਬਾਸ ਗੋਬਿੰਦ.

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਕਮਲ, ਭੰਡਾ, ਬਾਂਦਰ, ਬੇਰ, ਪੰਜਾ,
ਸੁਇਨਾ, ਕਾਮਦੇਵ, ਮਿੱਤ੍ਰ, ਸੰਗਲ, ਬੱਦਲ, ਸੂਰਜ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ,
ਜਲ, ਅਗਨਿ, ਪੇਂਟ, ਰਸਤਾ, ਪਹਾੜ, ਹਾਥੀ, ਸਰਪ, ਰਾਜਾ,
ਕਮਾਟ, ਆਕਾਸ਼ ਇਹ ਹਰਿ ਕਹੇਜਾਵੇ ਹਨ। ਪੰਨੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਭੀ ਭਰਿ ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਬਸੰਤੀ ਲਿਬਾਸ ਹੈ।

ਹਰਿਦਾ

(੪੨) ਕਹੈਂ ਹਰਿਦਾ ਕੁੰਜ ਕੋ ਤਜੈਂ ਹਰਤਾਲਹਿ ਨਾਮ,
ਹਲਦੀ ਨਦੀ ਹਰਿਦ੍ ਪੁਨਿ ਵਸਨ ਹਰਿਦਾ ਸ਼ਯਾਮ।
ਸੰਗਲ ਦੀ ਗਲੀ ਅਤੇ ਹਰਤਾਲ ਹਰਿਦਾ ਹੈ,
ਹਲਦੀ ਅਤੇ ਨਦੀ ਨੂੰ ਹਰਿਦਾ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪੰਨੇ ਰੰਗ ਦਾ ਨਾਮ ਹਰਿਦਾ ਹੈ।
ਪੰਨੇ ਵਸਤੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਹਨ।

ਹਰਿਨੀ

(੪੩) ਹਰਿਨੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਹੇਮ ਕੀ ਹਰਿਨੀ ਮ੍ਰਿਗ ਕੀ ਭੀਯ,
ਹਰਿਨੀ ਯੁਵਤੀ ਵਾਜਿ ਕੀ ਫੁਲਮਾਲ ਹਰਿ ਹੀਯ।
ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਅਤੇ ਮਿਗਦੀ ਹਰਿਨੀ ਹੈ,
ਘੋੜੇ ਦੀ ਮਦੀਨ (ਘੋੜੀ) ਹਰਿਨੀ ਹੈ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹਰਿਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ
ਦੀ ਛਾਤੀ ਪਰ ਹੈ।

ਹਾਰ

(੪੪) ਹਾਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਕਹੈਂ ਔਰ ਪਰਾਜਯ ਹਾਰ,
ਹਾਰ ਵਿਰਹ ਕਾਨਨ ਬਹੁਰਿ ਹਾਰ ਛੇਤ੍ਰ ਵਿਸਾਰ।
ਪਰਾਜਯ—ਭਿਕਸ਼ੂ,
ਵਿਛੋੜਾ, ਸੰਗਲ ਅਤੇ ਖੇਤ ਦਾ ਵਿਸਾਰ ਹਾਰ ਹੈ।

ਹੰਸ

(੪੫) ਹੰਸ ਤੁਰੰਗਮ ਹੰਸ ਰਵਿ ਹੰਸ ਮਰਾਲ ਸੁ ਛੰਦ,
ਹੰਸ ਜੀਵ ਕੋ ਕਹਿਤ ਕਵਿ ਪਰਮਹੰਸ ਗੋਬਿੰਦ।
ਘੋੜਾ, ਸੂਰਜ, ਹੰਸ ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਇੰਗ ਛੰਦ ਹੰਸ ਹੈ।*

* ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਛੰਦ ਦਿਵਾਕਰ.

ਕਹ

(੪੬) ਕਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਹ ਪਵਨ ਪਨ ਕਹ ਆਤਮ ਪੁਨਿ ਘਾਸ,
ਕਹ ਭਿਤਿ ਮੇ ਨਰ ਵਿਥਾ ਹੈ ਨਿਹਭਲ ਖੇਵੈ ਸੁਸ.

ਆਤਮ—ਧ੍ਰੁਪ,
ਕਹ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਹੈ.

ਕਟ

(੪੭) ਸਭ ਖਸ ਰਿਤੁ ਗਜਕੰਭ ਸ਼ਵ ਅਰਬੀ ਕੋ ਕਟ ਨਾਮ.
ਕਟਾਈ, ਖਸ (ਪੰਨੀ ਦੀ ਸ਼ਬ), ਮੇਸਮ, ਹਾਥੀ ਦੀ ਕਨਪਟੀ, ਲੱਥ, ਸੁਰਦੇ ਦੀ
ਸੰਭੀ ਨੂੰ ਕਟ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਕਟਿ

(੪੮) ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੋਤਕ ਕਮਰ ਕੋ ਭਾਖਤ ਕਟਿ ਗੁਣਧਾਮ.
ਰੋਤਕ—ਪੀਘਲੀ.

ਕਨਕ

(੪੯) ਸਾਂਭ ਵਿਸਭ ਕੋ ਕਨਕ ਕਹਿ ਬਹੁਰੋ ਕਨਕ ਖਜੂਰ,
ਕਨਕ ਧਤੂਰੋ ਜਾਨਿਯੋ ਕਨਕ ਸੁਰਣ ਸੁਖਮੂਰ.

ਸਾਂਭ ਬੋਲ, ਢਾਂਢੀ (ਖਜ਼ੂਰ) ਕਨਕ ਹੈ,
ਧਤੂਰਾ ਅਤੇ ਸੁਇਨਾ, ਜੋ ਸੁਖ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਕਨਕ ਆਖੀਦਾ ਹੈ.

ਕਬੰਧ

(੫੦) ਬਿਨ ਸਿਰ ਦੇਹ ਕਬੰਧ ਹੈ, ਕਹਿ ਕਬੰਧ ਪੁਨਿ ਨੀਰ,
ਰਾਖਸ ਏਕ ਕਬੰਧ ਕੋ ਦੀਨੀ ਗਤਿ ਰਘੁਬੀਰ.

ਧਸ ਅਤੇ ਪਾਨੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕਬੰਧ ਹੈ,
ਇਕ ਕਬੰਧ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਖਸ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਮਭੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰਿਆ.

ਕਮਲ

(੫੧) ਨੇਤ੍ਰ ਜਲਜ ਪੁਨਿ ਨੀਰ ਕੋ ਕਵਿਜਨ ਕਮਲ ਕਹੰਤ,
ਅਖ ਦਾ ਭੋਲਾ, ਕੋਲ ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਪਾਨੀ ਕਮਲ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈਨ.

ਕਰ

(੫੨) ਕਰ ਗਜਸਿੰਭ ਸੁ ਹਸੁ ਕਰ ਕਰ ਜੁ ਕਿਰਣ ਕਰ ਭਾਨ,
ਕਰ ਕਰਕਾਰੁ ਵਿਸਾਦ ਹੈ ਤਜਿ ਭੁਜ ਗੁਣੀਨਿਧਾਨ.
ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਭ, ਹੱਥ, ਕਿਰਣ ਅਤੇ ਟੈਕਸ (ਮਹਿਸੂਲ) ਦਾ ਨਾਮ ਕਰ ਹੈ,
ਕਰਕਾ (ਓਲਾ-ਗਜ਼ਾ) ਅਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਲੇਸ਼ ਛੱਡਕੇ ਗੁਣ-
ਨਿਧਾਨ ਨੂੰ ਭਜ.

ਕਰਨ-ਕਣ

(੫੩) ਕਰਨ ਕਹਾਵੈ ਰਵਿਤਨਯ ਕਰਨ ਦੇਹ ਪੁਨਿ ਕਾਲ,
ਸਸਤਰ ਇੰਦ੍ਰਯ ਕਰਨ ਹੈਂ ਔ ਪਤਵਾਰ ਬਖਾਨ.
ਕੁੰਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸਰਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਬਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਕੰਨ ਕਣ ਹਨ,
ਸਸਤ੍ਰ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਕਾ ਦਾ ਪਤਵਾਰ (ਜੋ ਹਾਥੀਕੰਠ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਕਿਸਤੀ
ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਕਲਨ ਹੈ.

ਕਲ

(੫੪) ਵੀਰਯ ਮੀਠੀ ਪੁਨਿ ਬਹੁਰਿ ਸੁਖ ਸੁੰਦਰ ਕਲ ਨਾਮ.
ਦੀਯੋ (ਮਣੀ), ਮਿੱਠੀ ਆਵਾਜ਼, ਸੁਖ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਨੂੰ ਕਲ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਕਲਪ-(ਕਲਪ)

(੫੫) ਕਲਪ ਦਿਵਸ ਵਿਧਿ ਕੋ ਕਹਤ ਕਲਪ ਸਮਰਥ ਜੁ ਹੋਯ,
ਕਲਪ ਕਪਟ ਤਜਿ ਹਰਿ ਭੁਜੋ ਕਲਪਵਿਛ ਸਮ ਸੋਯ.
ਕਲਪ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਬਹੁਮਾ ਦਾ ਚਿਣ*, ਸਮਰਥ,
ਕਪਟ ਅਤੇ ਕਲਪਵਿਰੋਧ.

ਕਲਭ

(੫੬) ਕਲਭ ਕਹਿਤ ਕਰਿ ਸਾਵਕਹਿ ਬਹੁਰੋ ਕਲਭ ਉਤਾਲ,
ਕਲਭ ਕਲੁਸ ਕਲਿਕਾਲ ਤੋਂ ਕਾਢਹੁ ਦੀਨਦਯਾਲ.
ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਉਤਾਵਲੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕਲਭ ਹੈ,
ਪਾਪ ਦਾ ਨਾਮ ਕਲਭ ਹੈ, ਕਲਿਯੁਗ ਦੇ ਦੌਸ਼ ਤੋਂ ਕਢਲਾਓ, ਹੋ ਦੀਨਦਯਾਲ !

ਕਲਾ

(੫੭) ਵਿਦਯਾ ਭਾਗਰੁ ਸ਼ਕਤਿ ਤਜੇਂ ਆਸ੍ਰਯ ਕਲਾ ਬਖਾਨ,
ਇਲਮ ਅਤੇ ਹੁਨਕ, ਹਿੱਸਾ, ਬਲ ਅਰੁ ਆਧਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕਲਾ ਹੈ।

ਕਲਾਪ

(੫੮) ਗਨ ਕਲਾਪ ਤੂਨੀਰ ਪੁਨਿ ਭੂਸ਼ਣ ਆਹਿ ਕਲਾਪ,
ਬਰਹੀ ਵਿੰਦ ਕਲਾਪ ਹੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਭਜੇ ਕਲਾਪ,
ਸਮੁਦਾਯ (ਭੁੰਡ) ਦਾ ਨਾਮ ਕਲਾਪ ਹੈ, ਤੀਰਕਸ਼ (ਭੱਥਾ) ਅਤੇ ਗਹਿਣਾ ਕਲਾਪ ਹੈ,
ਮੋਰਪੰਖਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਕਲਾਪ ਹੈ, ਕਲਾਪ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਮੂਲੋਂ ਮੁੱਢੋਂ (ਬਿਲਕੁਲ)।

ਕਲਿ

(੫੯) ਕਲਿ ਕਲੇਸ਼ ਕਲਿ ਸ਼ੁਰਮਾ ਕਲਿ ਨਿਖੰਗ ਸੰਗ੍ਰਾਮ,
ਕਲਿ ਕਲਿਯੁਗ ਮੇ ਸਾਰ ਹੈ ਕੇਵਲ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ,
ਕਲਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਦੁੱਖ, ਯੋਧਾ, ਭੱਥਾ (ਤੀਰਕਸ਼) ਧੁੰਧ
ਅਤੇ ਕਲਿਯੁਗ।

ਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ਾ

(੬੦) ਕਾਸ਼ ਦੇਭ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ ਐ ਸਾਧਾਰਣ ਕਾਠ,
ਕਾਸ਼ਾ ਦਿਸ਼ਿ ਗਤਿ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪੁਨਿ ਸੀਮਾ ਪਲ ਦਸ਼ਆਠ,
ਕਾਸ਼ ਨਾਮ ਸੋਣੇ ਅਤੇ ਕਾਠ ਦਾ ਹੈ,
ਕਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਦਿਸ਼ਾ, ਥਾਲ, ਨਿਸ਼ਾਨ, ਹੱਦ ਅਤੇ ਅਠਾਰਾਂ ਪਲ ਦਾ ਸਮਾ।

ਕਾਤਰ

(੬੧) ਕਾਤਰ ਕਾਯਰ ਕੋ ਕਹੈਂ ਕਾਤਰ ਲੱਜਾਵਾਨ,
ਕਾਤਰ ਹੈ ਦੁਰਭਿੱਛ ਪੁਨਿ ਕਾਤਰ ਕਾਮੀ ਮਾਨ,
ਕਾਤਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਬੁਝਦਿਲ, ਸ਼ਰਮਵਾਲਾ,
ਕਹਿਤ ਅਤੇ ਕਾਮੀ ਪੁਰਸ਼।

ਕਾਮ

(੬੨) ਕਾਮ ਭੋਗਅਭਿਲਾਖ ਪੁਨਿ ਮਨਮਥ ਵੀਰਯ ਕਾਮ,
ਕਾਮ ਮਨੋਰਥ ਕਰਮ ਸ਼ੁਭ ਭਜਲੇ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ,

ਕਾਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਤੋਲ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਕਾਮਦੇਵ, ਅਤੇ ਵੀਖੰ (ਮਟੀ),
ਕਾਮ ਨਾਮ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹੈ।

ਕਾਲ

(੬੩) ਕਾਲ ਅਸਿਤ ਅਰੁ ਕਾਲ ਵਯ ਧਰਮਰਾਜ ਪੁਨਿ ਕਾਲ,
ਕਾਲ ਵਯਾਲ ਕੇ ਕਾਲ ਹਰਿ ਮੋਹਨ ਮਦਨ ਗੁਪਾਲ,
ਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਕਾਲਾ (ਅਸਿਤ), ਉਮਰ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਦੇਵਤਾ,
ਮੌਤ ਅਤੇ ਸਰਪ ਨੂੰ ਕਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਲਰੂਪ ਫ਼ਿਸ਼ਨ ਜੀ ਹੈਨ*।

ਕੀਸ਼

(੬੪) ਬੰਦਰ ਸੂਰਯ ਪਛਧਰ ਕਵਿਜਨ ਕੀਸ਼ ਕਹੰਤ,
ਪਛਧਰ—ਪੰਛੀ।

ਕੁਸ਼

(੬੫) ਕੁਸ਼ ਸੀਤਾਸੁਤ ਦਰਭ ਕੁਸ਼ ਕੁਸ਼ ਕਹਿਯੋ ਪੁਨਿ ਨੀਰ,
ਕੁਸ਼ ਦਾਨਵ ਦਮਿ ਦੁਰਿਕਾ ਤਹਾਂ ਬਸੇ ਬਲਬੀਰ,
ਲਵ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਕੁਸ਼ ਹੈ, ਦੱਤ ਘਾਸ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕੁਸ਼ ਹੈ,
ਇੱਕ ਦੋਤ ਕੁਸ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਮਨ ਕਰਕੇ ਫ਼ਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਦੁਰਿਕਾ ਵਸਾਈ।

ਕੁਜ

(੬੬) ਮੰਗਲ ਕੁਜ ਅਰੁ ਨੀਰ ਦੁਮ ਕੁਜ ਭੋਮਾਸੁਰ ਨਾਮ,
ਕੁਜ ਰਾਜ ਕੁਜ ਯਮਰਾਜ ਤੇ ਰਾਖੇ ਸ਼ਿਵਰ ਸ਼ਯਾਮ,
ਮੰਗਲ ਕੁਜ, ਪਾਨੀ, ਚਿਰਫ਼ ਅਤੇ ਨਰਕਾਸੁਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕੁਜ ਹੈ,
ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਕਾਲਦੇਵਤਾ ਕੁਜ ਹੈ।

ਕੁਟ

(੬੭) ਪਰਵਤ ਘਨ ਕਲਸਾ ਦੁਰਗ ਗ੍ਰਿਹ ਤਰੁ ਹੈਂ ਕੁਟ ਨਾਮ,
ਪਹਾੜ, ਹਰੇਕਾ, ਘਸ਼ਾ, ਫ਼ਿਲਾ, ਘਰ ਅਤੇ ਵਿਰਭ ਕੁਟ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕੁੰਤ

(੬੮) ਕੁੰਤ ਸਲਿਲ ਭਾਲਾ ਬਹੁਰਿ ਕੁੰਤ ਅਨਲ ਅਰੁ ਕਾਲ,

* ਕਾਲੀ ਨਾਗ ਨੱਥਨ ਕਰਕੇ।

ਕੁੰਤ ਕਮਲ ਪੁਨਿ ਕੁੰਤ ਸੁਖ ਕੁੰਤ ਸੁ ਰੰਗ ਕਰਾਲ,
ਕੁੰਤ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਪਾਨੀ, ਠੋਸ਼ਾ ਅਗਨਿ ਅਤੇ ਮੌਤ,
ਕਮਲ, ਸੁਖ, ਭਯਾਨਕ ਰੰਗ ਨੂੰ ਭੀ ਕੁੰਤ ਆਖੀਦਾ ਹੈ।

ਕੁੰਤਲ

(੬੯) ਸੂਤ੍ਰਧਾਰ ਕੁੰਤਲ ਕਹਤ ਕੁੰਤਲ ਕਪਟੀ ਵੇਸ਼,
ਯਵ ਕੁੱਕਟ ਕੁੰਤਲ ਅਹੈ ਕੁੰਤਲ ਬਹੁਰੋ ਕੇਸ਼,
ਨਟ ਅਤੇ ਬਹੁਰਪੀਆ ਕੁੰਤਲ ਹੈਨ,
ਜੋ, ਕੁੱਕੜ ਅਤੇ ਕੇਸ਼ ਕੁੰਤਲ ਆਖੀਦੇ ਹਨ।

ਕੁਥ

(੭੦) ਕੁਥ ਸੁ ਕਥਾ ਕੁਥ ਕੋਪ ਪੁਨਿ ਕੁਥ ਕਰਿ ਕਮਲਨਿ ਸੋਇ,
ਪ੍ਰਾਤਸਨਾਈ ਵਿਪ੍ਰ ਕੁਥ ਕਮਲਕਲੀ ਵਿਧਿ ਹੋਇ,
ਕੁਥ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਕਹਾਨੀ, ਹੁੱਧ, ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਨੀਲੰਫਰ (ਭੰਬੁਲ),
ਅਮਿਤ ਵੇਲੇ ਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਕੋਲ ਫੁੱਲ ਦੀ ਛੱਡੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੁਥ ਹੈ।

ਕੁੰਭ

(੭੧) ਹਾਥੀਮਸੂਕ ਕਲਸ਼ ਅਰੁ ਵੇਸ਼ਯਾਪਤਿ ਕੋ ਨਾਮ,
ਯੋਗ ਏਕ ਗੁੰਗੁਲ ਅਸਰ ਜੋ ਰਣ ਮਾਰਜੋ ਰਾਮ,
ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਪਰ ਉਡਰਿਆ ਮਾਸ, ਘੜਾ ਅਤੇ ਕੰਢਨੀ ਦਾ ਪਤਿ ਕੁੰਭ ਹੈ,
ਕੁੰਭ ਇੱਕ ਯੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੁੰਡਮੇਲਾ ਤੀਰਥ ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁੰਗੁਲ ਦਾ ਨਾਮ
ਕੁੰਭ ਹੈ, ਕੁੰਡਕਾਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਕੁੰਭ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਾਮਬੰਦੁ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰਿਆ।

ਕੁਰੰਗ

(੭੨) ਹਰਿਨ ਕੁਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ਸੋ ਜੋ ਨ ਰੰਗਜੋ ਹਰਿਰੰਗ,
ਮਿਰਾ ਕੁਰੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਖੰਟੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਕੁਰੰਗ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਕੂਟ

(੭੩) ਕੂਟ ਬਹੁਤ ਅਰੁ ਕੂਟ ਗਿਰਿ ਨਿਸ਼ਚਲ ਕੂਟ ਕਹੰਤ,
ਕੂਟ ਕਪਟ ਕੋ ਨਿਪਟ ਤਜਿ ਭਜਲੇ ਮਨ ਭਰਾਵੰਤ,
ਢੇਰ (ਅੰਬਾਰ), ਪਹਾੜ ਅਤੇ ਅਚਲ ਕੂਟ ਹੈ,
ਕਪਟ ਨੂੰ ਕੂਟ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਕੋਤਕੀ

(੭੪) ਫੁਲ*ਚੰਦ੍ਰ ਰਵਿ ਕਾਮ ਰਸ ਪੰਚ ਕੋਤਕੀ ਨਾਮ.

ਕੋਣ

(੭੫) ਕੋਣ ਮਹੀ ਅਰੁ ਕੋਣ ਦਿਸਿ ਗ੍ਰਹਿ ਅੰਤਰਿ ਕਹਿ ਕੋਣ.
ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਚਿਥਾ ਦੀ ਸੀਪਿ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀ ਨੁੱਕਰ ਕੋਣ ਹੈ.

ਕੌਸ਼ਿਕ

(੭੬) ਕੌਸ਼ਿਕ ਗੁੱਗੁਲ ਇੰਦ੍ਰ ਅਰੁ ਨਕੁਲ ਘ੍ਰਕ ਕੋ ਨਾਮ,
ਕੌਸ਼ਿਕ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਹੈ ਜਿਹਿ ਜਾਚੇ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ.
ਗੁੱਗੁਲ, ਇੰਦ੍ਰ, ਨਿਉਲਾ, ਉੱਲਾ,
ਅਤੇ ਰਿਖਿ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਦੀ ਕੌਸ਼ਿਕ ਸੰਗਤਾ ਹੈ.

ਕੰ

(੭੭) ਕੰ ਸੁਖ ਕੰ ਜਲ ਕੰ ਅਨਿਲ ਕੰ ਸਿਰ ਕੰ ਪੁਨਿ ਕਾਮ,
ਕੰ ਕੰਚਨ ਸੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤਜਿ ਸਦਾ ਕਹੋ ਹਰਿਨਾਮ.

ਕੰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਸੁਖ, ਪਾਨੀ, ਹਵਾ, ਕਪਾਲ ਅਤੇ ਕਾਮ,
ਕੰ ਸੁਭਰਣ ਨੂੰ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਕੰਕ

(੭੮) ਧਰਮਰਾਜ ਵਕ ਗਿੱਧ ਪੁਨ ਛਤ੍ਰੀ ਕੰਕ ਬਖਾਨ.

ਵਕ—ਬਗੁਲਾ.

ਕੰਬਲ

(੭੯) ਕੰਬਲ ਜਲਪਰਵਾਹ ਪੁਨਿ ਕੰਬਲ ਗੁੱਗੁਲ ਚਾਮ,
ਕੰਬਲ ਉਨੀ ਵਸਤੁ ਹੈ ਕੰਬਲ ਮੰਗਲ ਨਾਮ.

ਪਾਣੀ ਦਾ ਹੋਣ, ਗੁੱਗੁਲ ਅਤੇ ਗਊ ਬੈਲ ਦੇ ਗਲ ਹੇਠ ਲਟਕਦਾ ਚਾਮੜਾ ਕੰਬਲ ਹੈ,
ਉਨ ਦਾ ਵਸਤੁ ਅਤੇ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹ ਕੰਬਲ ਹੈ.

* ਕੇਵਲੇ ਦਾ ਫੁੱਲ.

ਕੰਬੁ

(੮੦) ਕੰਬੁ ਸੰਖ ਅੰ ਕੰਬੁ ਗਜ ਕੰਬੁ ਇਸ਼ੁ ਕੋ ਨਾਮ.

ਕ੍ਰਿਸ਼ੂ

(੮੧) ਵਾਸੁਦੇਵ ਅੰਜਨ ਬਹੁਰਿ ਵੇਦਵਾਸ ਅਰੁ ਸ਼ਜਾਮ,
ਨੀਲ ਲੋਹ ਤਮ ਪੱਖ ਕਲਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ੂ ਜਾਨਿਯੋ ਨਾਮ.

ਕ੍ਰਿਸ਼ੂ ਜੀ, ਸੁਰਮਾ, ਵਾਸ ਰਿਖਿ ਅਤੇ ਕਾਲਾ,
ਨੀਲ, ਲੋਹਾ, ਅੰਧੇਰਾ ਪੱਖ ਅਤੇ ਕਲਿਯੁਗ ਕ੍ਰਿਸ਼ੂ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਕ੍ਰਿਤਾਂਤ

(੮੨) ਆਗਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸਬ ਪੁਨਿ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕ੍ਰਿਤਾਂਤ,
ਯਮ ਕ੍ਰਿਤਾਂਤ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਜਗਕੇ ਕਾਂਤ.

ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਤਾਂਤ ਹੈ, ਸਿੱਧਾਂਤ (ਅਖੀਰੀ ਨਤੀਜੇ) ਦਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਤਾਂਤ ਹੈ,
ਯਮ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਂਤ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਕਯ

(੮੩) ਕਯ ਵਿਨਾਸ਼ ਕੋ ਕਹਤ ਕਵਿ ਕਯ ਕਹਿਯੋ ਕਯਰੋਗ,
ਕਯ ਪਰਲਯ ਮੇ ਹਰਿ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਤ ਹੈਂ ਲੋਗ.

ਕਯ ਨਾਮ ਹੈ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਅਤੇ ਬੀਰੋਗ ਦਾ,
ਪ੍ਰਲਯ ਨੂੰ ਕਯ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਕੁਦ੍ਰਾ

(੮੪) ਕੁਦ੍ਰਾ ਵੇਸ਼ਜਾ ਕਹਿੰ ਨਟੀ ਮਧੁਮਾਖੀ ਐ ਲਾਖ,
ਇਨ ਕੋ ਕੁਦ੍ਰਾ ਕਹਤ ਹੈਂ ਸੂਦ੍ਰਾਨੀ ਅਰੁ ਦਾਖ.

ਕੰਥਨੀ, ਨਟਨੀ, ਬਹਿਦ ਦੀ ਮੱਧੀ ਅਤੇ ਲਾਖ,
ਸੂਦ੍ਰਾ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਅਰੁ ਛੋਟੀ ਵਾਖ ਦਾ ਨਾਮ ਕੁਦ੍ਰਾ ਹੈ.

ਖਗ

(੮੫) ਖਗ ਰਵਿ ਖਗ ਸਸਿ ਖਗ ਪਵਨ ਖਗ ਅੰਬੁਦ ਖਗ ਦੇਵ,
ਖਗ ਵਿਹੰਗ ਖਗ ਵਾਣੁ ਹੈ ਖਗ ਵਿਮਾਨ ਲਖਲੇਵ.

ਖਗ ਬਾਬ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਸੂਰਜ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਪੇਟ, ਬੰਦਲ, ਦੇਵਤਾ,

ਪੇਡੀ, ਤੀਰ ਅਤੇ ਵਿਮਾਨ-ਦੇਵਤਿਆ ਦੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਡਣ ਵਾਲੀ ਸਵਾਰੀ.

ਖਜੂਰ-ਖਜੂਰ

(੮੬) ਖਾਰਕ ਵਿਰਛ ਖਜੂਰ ਹੈ ਵਿਸ਼ੁਕ ਰਜਤ ਖਜੂਰ.
ਭਹਰੇ ਦਾ ਵਿਰਛ, ਖਿੰਡ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਖਜੂਰ ਸੰਗਤਾ ਹੈ.

ਖਰ

(੮੭) ਖਰ ਰਾਖਸ ਖਰ ਸਾਣ ਵਕ ਖਰ ਤੀਖਨ ਕੋ ਜਾਨ,
ਕੰਟਕ ਕਾਗਰੁ ਤਪੁ ਖਰ ਰਾਸਭ ਕਠਿਨ ਪ੍ਰਮਾਨ.
ਦੁਖਨ ਦਾ ਭਾਈ ਰਾਖਸ ਜਿਸਨੂੰ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰਿਆ, ਖਾਤ੍ਰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਣ ਦਾ
ਸਾਣ, ਬਗਲਾ, ਤਿੱਖਾ,
ਕੋਠਾ, ਕਾਉਂ, ਰੱਤਾ, ਗਧਾ ਅਤੇ ਸਖਤ ਖਰ ਕਹੇਸਾਏ ਹਨ.

ਖਲ

(੮੮) ਖਲ ਪਾਮਰ ਨਿਰਦਯ ਬਹੁਰਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸੂਰਯ ਖਾਨ,
ਤਿਲ ਸਰਸਪ ਕੋ ਫੋਗ ਖਲ, ਖਲ ਕਹਿਯੋ ਖਲਹਾਨ.
ਨੀਬ, ਬੇਰਹਮ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਸੂਰਯ,
ਖਲੀ ਅਤੇ ਪਿਲ ਦੀ ਖਲ ਸੰਗਤਾ ਹੈ.

ਖੜਗ

(੮੯) ਅਸਿ ਗੈਂਡੇ ਕੋ ਖੜਗ ਕਹਿ ਅਰੁ ਗੈਂਡਾ ਕੋ ਸ਼ਿੰਗ.
ਚੋਸੀ ਭਲਵਾਰ, ਗੈਂਡਾ ਪਸ਼ੂ ਅਤੇ ਗੈਂਡੇ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗ ਨੂੰ ਖੜਗ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ.

ਖੰ

(੯੦) ਖੰ ਮਨ ਖੰ ਗ੍ਰਹ ਖੰ ਨਛਤ ਖੰ ਰੰਧ੍ਰਨ ਕੋ ਨਾਮ,
ਖੰ ਇੰਦ੍ਰਯ ਦੁਖ ਦੇਤ ਹੈਂ ਦਯਾ ਕਰੋ ਹਰਿ ਸ਼ਯਾਮ.
ਨਛਤ-ਨਛਤ (ਸਿਤਾਰੇ) । ਰੰਧ੍ਰ-ਸੁਰਾਮ ।

ਖੰਡ

(੯੧) ਖੰਡ ਦੇਸ਼ ਅਰੁ ਭਾਗ ਹੈ ਕਮੀ ਸ਼ਰਕਰਾ ਨਾਮ.
ਮੁਲਕ, ਹਿੱਸਾ, ਘਾਟਾ ਅਤੇ ਸਫੇਦ ਖੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਖੰਡ ਹੈ.

ਗਣ

(੯੨) ਗਣ ਸਮੂਹ ਮਗਣਾਇ ਗਣ ਜਾਤਿ ਦੈਤ ਇਕ ਮਾਨ,
ਦੇਵਦਾਸ ਗਣ ਕਵੀ ਕਹਿ ਸੇਨਾ ਬੁੰਡ ਬਖਾਨ.

ਗਰੋਹ ਦਾ ਨਾਮ ਗਣ ਹੈ, ਪਿੰਗਲ ਅਨੁਸਾਰ ਮਗਣ ਭਗਣ ਆਦਿ ਗਣ ਹਨ, ਕੇਮ
ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਤ (ਜਿਸਨੂੰ ਗਣੇਸ਼ ਨੇ ਮਾਰਿਆ) ਗਣ ਹੈ,
ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਚਲਨੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦਾ ਟੋਲਾ ਗਣ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਗਤਿ

(੯੩) ਗਯਾਨ ਗਮਨ ਅਰੁ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਖਾ ਮੋਕ ਗਤਿ ਜਾਨ.

ਇਲਾਮ, ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਚਲਾ, ਹਾਸਿਲ ਕਰਨਾ, ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਮੁਕਤਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਗਤਿ ਸੰਗਣਾ ਹੈ.

ਗਯ

(੯੪) ਗ੍ਰਿਹ ਨਭ ਅਸੁ ਧਨ ਪੁਤ੍ਰ ਗਯ ਏਕ ਅਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ.

ਗਯ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਘਰ, ਆਕਾਸ਼, ਪ੍ਰਾਣ, ਦੋਲਤ, ਬੇਟਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਸੁਰ,
ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਗਯਾ ਤੀਰਥ ਹੈ.

ਗੁਣ-ਗੁਨ

(੯੫) ਰਾਜਸਾਇ ਗੁਨ ਸੂਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਬਾਤੀ ਧਨੁ ਕੀ ਜੇਹ,

ਗੁਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਗਾਵਹੁ ਉਰ ਧਰਿ ਨੇਹ.

ਮਾਯਾ ਦੇ ਸਤ ਰਜ ਤਮ ਗੁਣ, ਰੱਸੀ, ਦੀਵੇ ਦੀ ਬੱਤੀ, ਕਮਾਣ ਦਾ ਚਿੱਲਾ,
ਅਤੇ ਖੂਬੀ (ਵਸਤੂ), ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਣ ਸੰਗਣਾ ਹੈ.

ਗੁਰੁ

(੯੬) ਗੁਰੁ ਆਚਾਰਯ ਨ੍ਰਿਪ ਪਿਤਾ ਗੁਰੁ ਮਾਤਾ ਗੁਰੁ ਛੰਦ,

ਅੱਛਰ ਗੁਰੁ ਦੀਰਘ ਕਹੈ ਸਬ ਕੇ ਗੁਰੁ ਗੋਵਿੰਦ.

ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਰਾਜਾ, ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ, ਵੰਦ (ਭਾਵ-ਧਰਮਗੁਰੂ),
ਦੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਗੁਰੁ ਹਨ.

ਗੋ

(੯੭) ਗੋ ਇੰਦ੍ਰਾਜ ਦਿਕ ਵਾਕ ਜਲ ਸੁਰਗ ਵਜ੍ਞ ਖਗ ਛੰਦ,

ਗੋ ਧਰ ਗੋ ਤਰੁ ਗੋ ਕਿਰਨ ਗੋ ਪਾਲਕ ਗੋਵਿੰਦ,
ਗੋ ਬਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਇੰਦ੍ਰੀਆ, ਦਿਬਾ, ਬਾਣੀ, ਪਾਣੀ, ਸੁਰਬ, ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਗਦਾ,
ਪੰਛੀ, ਵੇਦ,
ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਵਿਰਭ, ਕਿਰਣ ਅਤੇ ਗਉ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਦੇਵ.

ਗੋਤ੍ਰ

(੯੮) ਗੋਤ੍ਰ ਨਾਮ ਕੋ ਕਹਿਤ ਕਵਿ ਗੋਤ੍ਰ ਸ਼ੈਲ ਸੁਨਿਯੰਤ,
ਗੋਤ੍ਰ ਵੰਸ਼ ਸੋ ਧਨਜ ਜਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਣ ਗੁਨਿਯੰਤ.

ਸ਼ੈਲ—ਪਹਾੜ.

ਵੰਸ਼—ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਅਤੇ ਕੁਲ ਦੀ ਔਲ.

ਗੋਰੀ

(੯੯) ਬਿਨ ਰਜ ਕਨਕਾ ਸੁੰਦਰੀ ਗੋਰੀ ਹਰਿਦੀ ਹੋਯ,
ਗੋਰੀ ਗੋਰੀ ਗਿਰਿਸੁਤਾ ਸ਼ਿਵ ਅਰਧੰਗੀ ਸੋਯ.

ਗੋਰੀ ਬਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਕਨਕਾ ਜਿਸਨੂੰ ਰਿਤੁ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਸੁੰਦਰ ਇਸ਼ਕੀ, ਹਲਦੀ,
ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਗਿਰਿਜਾ (ਪਾਰਵਤੀ).

ਘਨ

(੧੦੦) ਘਨ ਦ੍ਰਿਢ ਸਘਨਰੁ ਬਾਲਰੀ ਘਨ ਜਹਿ ਗਢਤ ਲੁਹਾਰੁ,
ਘਨ ਕਪੂਰ ਅੰਬੁਦ ਅਯਸ ਅਬਰਕੁ ਜਲ ਕੀ ਧਾਰ.

ਘਨ ਬਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਮਹਾਬੂਤ, ਸੰਘਣਾ, ਛੋਟੇ ਆਦਿ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਸੇ,
ਹਥੜਾ ਅਤੇ ਅਹਿਰਣ,

ਕਪੂਰ, ਬੋਦਲ, ਲੋਹਾ, ਅਬਰਕੁ ਅਰ ਜਲ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ.

ਘੋਰ

(੧੦੧) ਗਾਢ ਭਯੰਕਰ ਦਯਾ ਬਿਨ ਘਨ ਗਰਜਨ ਹੈ ਘੋਰ.

ਘੋਰ ਬਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਗਾਢਾ, ਡਰਾਵਨਾ, ਬੇਰਹਮ ਅਤੇ ਬੋਦਲ ਆਦਿ ਦੀ ਧੁਨਿ.

ਚਕ੍ਰ

(੧੦੨) ਚਕ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਦਿਸ਼ਿ ਜਲ ਭ੍ਰਮਰਿ ਚਕ੍ਰ ਵਿਹੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼,

ਚਕ੍ਰ ਸ਼ਮਤੁ ਪਾਖੰਡ ਚਕ੍ਰ ਸੋਨਾ ਅਟਨ ਨਰੇਸ਼,

ਰੋਖਾ ਚਕ੍ਰਾਕਾਰ ਹੈ ਰਬਪਹੀਆ ਤਯੋਂ ਜਾਨ,

ਚੰਗਭੂਮਿ ਖਲਹਾਨ ਅਰੁ ਆਗਯਾ ਚੜ੍ਹ ਪ੍ਰਮਾਨ.

ਮਲਕ, ਦਿਸਾ, ਪਾਲੀ ਦੀ ਭੋਰੀ, ਚਕਵਾ ਪੰਛੀ,
ਗੋਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਆਰਦਾਦ ਥਸਤ੍ਰ, ਪਾਖੰਡ, ਕੁੰਡਕਾਰ ਦਾ ਚੱਕ, ਰੋਸ, ਰਾਜਾ
ਦਾ ਦੋਰਾ,
ਚੜ੍ਹ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਰੇਖਾ, ਰਬ ਦਾ ਪਸ਼ਿਆ,
ਖੇਲ ਕਰਟ ਦਾ ਅਖਾੜਾ, ਪਿਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਰੁਕਮ ਚੜ੍ਹ ਕਰੋਸਾਂਦੇ ਹਨ.

ਚਲ

(੧੦੩) ਚਲ ਚਿਲ ਪਾਰਦ ਕਪਟ ਦੋਸ ਚਿੱਤ ਕੋ ਨਾਮ.
ਪਾਰਦ—ਪਚਾ.

ਚੰਡ

(੧੦੪) ਕ੍ਰੋਧੀ ਤੀਖਨ ਤਪਤ ਅਰੁ ਘਾਮ ਭਯਾਨਕ ਜਾਨ,
ਅਮਲੀ ਤਰੁ ਇਕ ਦੈਤ ਜਿਹਿ ਹਰੇ ਚੰਡਿਕਾ ਪ੍ਰਾਨ.
ਗਸੈਲਾ, ਤਿੱਖਾ, ਤੱਤਾ, ਧੋਪ, ਫਰਵਨਾ,
ਇਮਲੀ ਦਾ ਵਿਰਭ ਅਤੇ ਇਕ ਦੈਤ ਜਿਸ ਦੇ ਚੰਡੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਲਏ, ਚੰਡ ਕਰੋਸਾਂਦੇ ਹਨ.

ਚੰਦ੍ਰ

(੧੦੫) ਸ਼ਿਵਰ ਮੁਕ੍ਹਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕੰਚਨ ਜਲ ਕੋ ਨਾਮ,
ਮੋਰਪੰਖ ਪੈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਰੁ ਸ਼ਿਰਭੂਸਣ ਹੈ ਵਾਮ.
ਚੰਦ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਸੰਦਕ, ਮੰਤੀ, ਚੰਦ, ਸੁਇਨਾ, ਜਲ,
ਮੋਰਪੰਖ ਪਰ ਅੱਖ ਜੋਹਾ ਨਿਬਾਨ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਚੰਕ.

ਛਦ

(੧੦੬) ਛਦ ਅਵਰਣ ਅਰੁ ਕੋਸ਼ ਹੈ ਪੰਖ ਪਤ੍ਰ ਕੋ ਨਾਮ.
ਪੜਾ, ਮਿਆਨ, ਖੰਡ ਅਤੇ ਪੱਤਾ ਛਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਛਿਦ੍ਰ

(੧੦੭) ਛਿਦ੍ਰ ਰੰਧ੍ਰ ਅਰੁ ਘਾਵ ਬਿਲ ਦੋਸ ਲੋਮ ਕੋ ਕ੍ਰਪ.
ਸੁਰਾਖ, ਜ਼ਖਮ, ਖੁੰਭ ਅੰਧ ਅਤੇ ਮਸਾਮ ਛਿਦ੍ਰ ਹਨ.

ਛਿਨ

(੧੦੮) ਛਿਨ ਉਤਸਵ ਅਰੁ ਨੇਮ ਛਿਨ ਛਿਨ ਜੁ ਮੁਹੁਤੈ ਕਹੀਤ,
ਛਿਨ ਯਾ ਸਮਯ ਨ ਪਾਇਯੇ ਭੁਜਲੇ ਮਨ ਭਗਵੰਤ.

ਛੁਦਾ—ਦੇਖੋ, ਬੁਢਾ.

ਛੰਦ

(੧੦੯) ਇੱਛਾ ਬੰਧਨ ਵੇਦ ਅਰੁ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੈ ਛੰਦ,
ਅਵਰਣ ਅੰ ਪਦਕਾਵਯ ਤਜੋਂ ਅਹੈ ਛੰਦ ਆਨੰਦ.

ਕਾਮਨਾ, ਬੰਧਨ, ਵੇਦ, ਮਤਲਬ,
ਪੜ੍ਹਾ, ਨਸ਼ਮ ਕਾਵਯ (ਪਦਯ) ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਹੈਦ ਆਖੀਏ ਹਨ.

ਜਲਜ

(੧੧੦) ਜਲਜ ਮੀਨ ਮੋਤੀ ਜਲਜ ਜਲਜ ਸ਼ੰਖ ਅਰੁ ਚੰਦ,
ਪੰਕਜ ਤਰੁ ਤ੍ਰਿਣ ਕ੍ਰਿਖਿ ਜਲਜ ਔਰ ਜਲਜ ਹੈ ਕੰਦ.

ਮੱਛੀ, ਮੋਤੀ, ਸ਼ੰਖ, ਚੰਦਮਾ,
ਕਮਲ, ਚਿਰਛ, ਘਾਸ, ਖੇਤੀ, ਗਾਜਰ ਮੂਲੀ ਆਦਿ ਕੰਦ, ਜਲਜ ਹੈਨ.

ਜਾਲ

(੧੧੧) ਜਾਲ ਬਰੋਖਾ ਜਾਲ ਗਨ ਜਾਲ ਦੰਭ ਅਭਿਮਾਨ,
ਜਾਲ ਪਾਸ਼ ਅਰਜਾਨ ਤਜੋਂ ਪੀਲੁ ਵਿਰਛ ਬਖਾਨ.

ਬਰੋਖਾ, ਸਮੁਦਾਯ (ਗਰੰਹ), ਪਾਖੰਡ, ਅਹੰਕਾਰ,
ਫਾਹੀ, ਅਵਿਦਯਾ, ਅਤੇ ਪੀਲੁ ਦਾ ਦਰਖਤ ਜਾਲ ਹੈਨ.

ਜਿਹਮ

(੧੧੨) ਮਿਥਯਾਵਾਦੀ ਆਲਸੀ ਕਪਟੀ ਬਹੁਰੇ ਮੂਢ,
ਜਿਹਮ ਆਤਮਾ ਗਯਾਨਿ ਕੋ ਘਟ ਘਟ ਪਰਗਟ ਹੂਢ.

ਝੂਠਾ, ਸੁਸਤ, ਫਲੀਆ, ਮੂਰਖ, ਅਤੇ
ਗੁਪਤ ਨੂੰ ਜਿਹਮ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਗਯਾਨੀ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਆਤਮਾ ਪਰਗਟ ਹੈ.

ਜਿਨ

(੧੧੩) ਜਿਨ ਜੇਤਾ ਕਮਲਾਪਤੀ ਰਿਸਭਦੇਵ ਰਵਿ ਨਾਮ.

ਜਿਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ, ਵਿਸ਼ਨੂ, ਹਿਸਤਦੇਵ ਜੋ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੁਰਬ।

ਜੀਵ

(੧੧੪) ਜੀਵ ਵਿਹਸਪਤਿ ਪ੍ਰਾਣਧਰ ਜਲ ਵਿਸ਼ਨੂ ਅਰੁ ਚੰਦ,
ਮਿਤ੍ਰ ਆਤਮਾ ਜੀਵ ਹੈ, ਜਿਯ ਕੇ ਜਿਯ ਜਗਬੰਦ,
ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਵਿਹਸਪਤਿ, ਜਾਨਦਾਰ, ਪਾਣੀ, ਵਿਸ਼ਨੂ, ਚੰਦਮਾ,
ਦੱਸ, ਜੀਵਾਤਮਾ, ਇਹ ਜੀਵ ਬੰਬਦ ਤੇ ਬੁਲਾਏਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਰਤਾਰ ਜੀਵ ਦਾ
ਜੀਵਨਰੂਪ ਹੈ।

ਜੀਵਨ

(੧੧੫) ਪਵਨ ਬ੍ਰਹਮ ਜਲ ਪ੍ਰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਤ ਜੀਵਨ ਜੀਵਨ ਨਾਮ,
ਪੇਟ, ਕਰਤਾਰ, ਪਾਣੀ, ਬੋਟਾ, ਘੀ ਅਤੇ ਭਿੰਦਰੀ, ਜੀਵਨ ਬੰਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ।

ਜੋਤਿ-ਜਯੋਤਿ

(੧੧੬) ਜੋਤਿ ਨਖਤਗਨ ਜੋਤਿ ਦ੍ਰੁਤਿ ਜੋਤਿ ਕਿਰਨ ਅਰੁ ਆਗ,
ਤਜਿਤ ਨੇਤ੍ਰ ਅਰੁ ਈਸ਼ ਤਸੋਂ ਜੋਤਿ ਗਿਆਨ ਕੀ ਜਾਗ,
ਸੁਰਬ ਆਦਿ ਨਕਤ੍ਰ, ਰਮਕ, ਕਿਰਨ, ਅੰਗ,
ਬਿਜਲੀ, ਨੇਤ੍ਰ, ਕਰਤਾਰ ਅਤੇ ਆਤਮਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੋਤਿ ਆਖੀਏ ਹੋਨ।

ਡੰਬਰ

(੧੧੭) ਭੋਰ ਗਰੋਹ ਅੰਬਾਰ ਗਤਿ ਡੰਬਰ ਅਰਥ ਬਖਾਨ,
ਰੇਲਾ, ਇਕੱਠ, ਢੇਰ ਅਤੇ ਚਾਲ ਡੰਬਰ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਤਤ੍ਰ

(੧੧੮) ਤਤ੍ਰ ਸਾਰ ਸਿੱਧਾਂਤਿ ਹੈ ਸਤ੍ਰਜ ਆਤਮਾ ਨਾਮ,
ਤਤ੍ਰ ਬੰਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ, ਅਖੀਰਨਤੀਜਾ, ਸੱਚ
ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ।

ਤਨੁ

(੧੧੯) ਤਨੁ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਸ਼ਾਰ ਤਨੁ ਤਨੁ ਸੂਖਮ ਤਨੁ ਤਾਤ,
ਤਨੁ ਵਿਰਲੋ ਕੇ ਜਗਤ ਮੇ ਜਾਨਤ ਹਰਿਰਸ ਬਾਤ।

ਦੇਹ (ਸਿਸਮ), ਟੈਲਾਉ, ਬਾਰੀਕ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ
ਪੁਰਸ਼, 'ਤਨੁ' ਕਹੇਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਤਪ

(੧੨੦) ਤਪ ਜੁਰ ਤਪਸਾ ਤਪਨ ਹੈ ਦਾਹ ਅਗਨਿ ਕੋ ਨਾਮ.
ਤਪ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਬੁਖਾਰ, ਤਪਸਾ ਕਰਨਾ, ਤਪਣਾ, ਸਾਧਾ ਅਤੇ ਅਗਨਿ.

ਤਮ

(੧੨੧) ਤਮ ਤਾਮਸ ਪੁਨਿ ਰਾਹੁ ਤਮ ਤਿਮਿਰ ਅਤੰਜੀਤਰੁ ਕ੍ਰੋਧ,
ਤਮ ਅਗਜਾਨ ਕੋ ਹਰੈ ਹਰਿ ! ਉਰ ਧਰਿ ਦੀਪ ਪ੍ਰਬੋਧ.
ਤਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਤਮੋਕੁਣ, ਰਾਹੁ ਗ੍ਰਥਿ, ਅੰਧੇਰਾ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਝਾਵਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ,
ਅਗਜਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਤਮ ਹੈ, ਹੀ ਕਰਤਾਰ ! ਮਨ ਵਿਚ ਗੜਾਨ ਦਾ ਦੀਵਾ ਰੱਖਕੇ
ਅਗਜਾਨਅੰਧੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰੋ.

ਤਰਕ-ਤਰ੍ਹੰ

(੧੨੨) ਤਰਕ ਯੁਕਿ ਕੋ ਕਹਤ ਕਵਿ ਤਰਕ ਵਿਚਾਰਨ ਨਾਮ,
ਤਰਕ ਭੀਲਕੀ ਭਾਮਿਨੀ ਦੀਨੀ ਗਤਿ ਜਿਹਿ ਰਾਮ.
ਤਰ੍ਹੰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਦਲੀਲ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਭੀਲ ਜਾਤਿ.

ਤਰਲ

(੧੨੩) ਚੰਚਲ ਨਸੂਰ ਧੁਕਧੁਕੀ ਮਨ ਪਾਰਦ ਦ੍ਰਵ ਜਾਨ,
ਪਵਨ ਦੀਪਸ਼ਿਖ ਕਾਨਦੁਰ ਕਵਿਜਨ ਤਰਲ ਬਖਾਨ.
ਤਰਲ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਚਾਲਾਕ, ਚਿਨਸਨਹਾਰ, ਜੁਗਨੀ, ਮਨ, ਪਚਾ,
ਪਘਰਿਆ ਹੋਯਾ ਪਦਾਰਥ,
ਪੇਟ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ, ਕੰਨ ਵਿਖੇ ਲਟਕਦਾ ਮੱਤੀ.

ਤਰੁਣ

(੧੨੪) ਤਰੁਣ ਕਹਾਵੈ ਯੁਵਨ ਅਰੁ ਸੂਰਯ ਤਥਾ ਨਵੀਨ.
ਜੁਆਨ, ਸੂਰਸ ਅਤੇ ਤਾਬਾ ਤਰੁਣ ਕਹਿਆਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਤਾਤ

(੧੨੫) ਤਾਤ ਪਿਤਾ ਅਰੁ ਭ੍ਰਾਤ ਪ੍ਰਿਯ ਤਾਤ ਪੁਤ੍ਰ ਕਹਿ ਜਾਨ.
ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਪਸਾਰਾ ਅਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਤਾਤ ਕਹੇਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਤਾਰ

(੧੨੬) ਵਜਾਪਕ ਸ਼ਬਦ ਰੁ ਤੇਤੁ ਲਿਵ ਤਰਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਤਾਰ.
 ਫੇਲਿਆਹੰਯਾ, ਆਵਾਜ਼, ਸੁਤ ਧਾਤੁ ਆਦਿ ਦਾ ਛੋਰਾ, ਅਖੰਡ ਚਿੰਤਿ, ਤੈਰਨਾ ਅਤੇ
 ਰੇਖਨ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਰ ਹੈ.

ਤਾਲ

(੧੨੭) ਤਾਲ ਤਾਲ ਹਰਿਤਾਲ ਪੁਨ ਕਰਪ੍ਰਹਾਰ ਹੈ ਤਾਲ,
 ਤਾਲ ਵਿਰਛ ਫਲ ਖਾਯਕਰ ਹਤਯੋ ਦਨੁਜ* ਨੰਦਲਾਲ.
 ਤਲਾਉ, ਹੜਤਾਲ, ਦੋਹਾ ਹੱਥ ਦੀ ਤਾਲੀ,
 ਅਤੇ ਤਾਲ ਵਿਰਛ ਤਾਲ ਵਾਚਕ ਹੈਨ.

ਤੁੰਡ

(੧੨੮) ਮੁਖੀਆ ਮੁਖ ਸ਼ਿਵ ਚੰਚੁ ਅਰੁ ਕਰਿਕਰ ਤੁੰਡ ਬਖਾਨ.
 ਤੁੰਡ ਬਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਆਲੂ, ਮੁਖ ਅਤੇ ਚੇਹਰਾ, ਸਿਵਨੀ, ਚੰਨ, ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੰਭ.

ਤੁਰੰਗ

(੧੨੯) ਗਰੁੜ ਤੁਰੰਗ ਤੁਰੰਗ ਮਨ ਬਹੁਰੋ ਅਸ਼ੁ ਤੁਰੰਗ.

ਤੰਤੁ

(੧੩੦) ਤੰਤੁ ਤਾਰ ਔ ਤੰਤੁ ਸੁਖ ਸਿੱਧਔਸਧੀ ਤੰਤੁ,
 ਤੰਤੁ ਕਹੈ ਸੰਤਾਨ ਕੋ ਹਰਿਲਿਵ ਜਾਨਹੁ ਤੰਤੁ.
 ਸਿੱਧਔਸਧੀ—ਪਰਥੀ ਹੋਈ ਦਵਾ, ਜੋ ਪੂਰਾ ਅਸਰ ਕਰੇ,
 ਸੰਤਾਨ—ਔਲਾਦ.

ਤੰਤੂ

(੧੩੧) ਸੇਨਾ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨਤਾ ਜਾਦੂ ਔਸਧ ਤੰਤੂ.
 ਤੰਤੂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਰੋਜ਼, ਕਾਧਦਾ, ਵਸ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ, ਜਾਦੂ ਟੂਣਾ ਅਤੇ ਦਵਾਈ.

ਦਕ

(੧੩੨) ਦਕ ਚਤੁਰ ਪੰਡਿਤ ਰਵੀ ਔਰ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨਾਮ.

ਦਕ ਨਾਮ ਦਾਨਾ, ਵਿਦਾਨ, ਸੁਰਯ, ਅਤੇ ਬਿਰ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਦਾ ਹੈ।

ਦਰ

(੧੩੩) ਦਰ ਦਰਾਰ ਅਰੁ ਸ਼ੀਖ ਹੈ ਦਰ ਈਖਦ ਕੋ ਨਾਮ,
ਦਰ ਡਰ ਤੋਂ ਨਿਜ ਹਾਥ ਹੈ ਰਾਖਹੁ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਜਾਮ.

ਦਰਸ (ਤੇੜ), ਬੀਖ, ਬੜਾ, ਅਤੇ
ਖੋੜ ਦਾ ਨਾਮ ਦਰ ਹੈ।

ਦਰਸ਼ਨ (ਦਰਸ਼ਨ)

(੧੩੪) ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤਰੁ ਪੇਖਨੋ ਨੇਤ੍ਰ ਸੁਪਨ ਕੋ ਜਾਨ,
ਦਰਸ਼ਨ ਬਥਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ, ਦੰਦਾਕ, ਅੱਖ ਅਤੇ ਸੁਪਨਾ।

ਦਲ

(੧੩੫) ਦਲ ਸੈਨਾ ਦਲ ਖੰਡ ਹੈ ਦਲ ਪਤ੍ਨ ਕੋ ਨਾਮ,
ਦਲ ਬਰਹੀ ਕੋ ਪੰਖ ਸ਼ਿਰ ਪਰੇ ਜੁ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਜਾਮ.

ਫੌਜ, ਟੁਕੜਾ, ਪੱਤਾ ਅਤੇ
ਮੋਰ ਦਾ ਪੰਖ ਦਲ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦਾਨ

(੧੩੬) ਦਾਨ ਦੇਇਬੋ ਦੇਯ ਵਬੁ ਗਜਮਦ ਕਹਿਯੋ ਦਾਨ,
ਦਾਨ ਵਿਭਾਗਰੁ ਭਾਗ ਹੈ ਚਰਾਗਾਹ ਪੁਨਿ ਜਾਨ.

ਦਾਨ ਬਥਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਦੇਣਾ, ਦੇਣ ਯੋਗਤਾ ਵਾਤੂ, ਹਾਥੀ ਦਾ ਮਥਾ,
ਤਕਸੀਮ ਕਰਣਾ, ਛਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਚਰਣ ਦਾ ਸਥਾਨ।

ਦੋਣ

(੧੩੭) ਦੋਣ ਕਾਕ ਅਰੁ ਦੋਣ ਗਿਰਿ ਕਰੂਆ ਵਾਰਿਜ ਦੋਣ.

ਕਾਉਂ, ਇੱਕ ਮਾਸ ਪਹਾੜ, ਮਿਟੀ ਦਾ ਫੁੱਲਾ ਅਤੇ ਕਮਲ ਦੋਣ ਹੋਣ।

ਦਿਜ

(੧੩੮) ਤੀਨ ਵਰਣ ਪੰਛੀ ਬਹੁਰਿ ਦਿਜ ਕਹਿਯਤ ਹੈਂ ਦੰਤ.

ਤਿੰਨ ਵਰਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਸੰਸਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਦੰਦ ਦਿਜ ਹੋਣ।

ਧਨੰਜਯ

(੧੩੯) ਅਗਨਿ ਧਨੰਜਯ ਕਹਤ ਕਵਿ ਪਵਨ ਧਨੰਜਯ ਅਹਿ,
ਧਨਜੇਤਾ ਅਰਜੁਨ ਬਹੁਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਰਥੀ ਜਾਹਿ.

ਅੱਗ, ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਉਹ ਪੇਂਟ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਰਦਾ ਢੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਧਨ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਅਰਜੁਨ ਧਨੰਜਯ ਹਨ.

ਧਰਮ

(੧੪੦) ਧਰਮ ਨਿਯਮ ਮਤ ਚੀਤਿ ਗੁਣ ਨਯਾਯ ਔਰ ਯਮਰਾਜ.

ਧਰਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਉਸੂਲ, ਮਸ਼ਹੂਰ, ਰਸਮ, ਵਸਤੂ, ਇਨਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਧਰਮਰਾਜ.

ਧਾਤੁ

(੧੪੧) ਧਾਤੁ ਆਦਿਕਾਰਣ ਵਿਸਯ ਮਸਦਰ ਧਾਤੁ ਤਤੁ.

ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਮੁਲਕਾਰਣ, ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਸਯ, ਮਸਦਰ, ਚਾਂਦੀ
ਸੁਵਿਨਾ ਆਦਿ ਧਾਤੁ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਲ ਆਦਿ ਤਤੁ.

ਧਾਮ

(੧੪੨) ਧਾਮ ਤੇਜ ਅਰੁ ਧਾਮ ਤਨੁ ਧਾਮ ਕਿਰਨ ਗ੍ਰਿਹ ਧਾਮ.

ਰੇਖਣੀ, ਸ਼ਰੀਰ, ਕਿਰਨ ਅਤੇ ਘਰ ਧਾਮ ਆਖੀਏ ਹਨ.

ਧਾਤ੍ਰਿ*—ਧਾਤ੍ਰੀ†

(੧੪੩) ਪਰਾਰਬਧ ਵਿਧਿ ਧਾਰਕਰੁ ਰਫਕ ਧਾਤ੍ਰਿ ਬਖਾਨ,

ਆਮਲਕੀ ਭੂ ਮਾਤ ਤਜੇਂ ਦਾਈ ਧਾਤ੍ਰੀ ਜਾਨ.

ਕਿਸਮਤ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਧਾਰਣ ਕਰਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਰਫਕ ਧਾਤ੍ਰਿ ਹਨ,

ਛੋਟੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਆਉਲਾ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਦਾਈ ਧਾਤ੍ਰੀ ਆਖੀਏ ਹਨ.

ਧਿਖਣ (ਧਿਖਣਾ)

(੧੪੪) ਧਿਖਣ ਕਹਾਵੈ ਚਤੁਰ ਨਰ ਪੰਡਿਤ ਔ ਗੁਰੁਦੇਵ.

ਚਤੁਰ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਵਿਹਸਪਤਿ ਧਿਖਣ ਕਹੇਜਾਂਦੇ ਹਨ.

* ਧਾਤ੍ਰੁ. † ਧਾਤ੍ਰੀ.

ਧੀ

(੧੪੫) ਇੱਛਾ ਬੁੱਧੀ ਵੇਨਤੀ ਚਤੁਰਾਈ ਧੀ ਜਾਨ.

ਧੂਵ

(੧੪੬) ਧੂਵ ਨਿਸ਼ਚਲ ਸੰਯੋਗ ਧੂਵ ਧੂਵ ਧੂਵਪਦ ਧੂਵ ਤਾਲ,
ਧੂਵ ਨੇ ਪਾਯੋ ਉੱਚਪਦ ਗੋਏ ਗਨ ਗੋਪਾਲ.

ਧੂਵ ਬਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਅਚਲ, ਗੁਹਾਂ ਦਾ ਸੰਯੋਗ, ਸੰਗਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਧੂਵਪਦ
ਗੀਤ ਅਤੇ ਇਕ ਤਾਲ,
ਉੱਤਨਪਾਦ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਧੂਵ (ਜਿਸਨੂੰ ਹੁਣ ਲੰਕਾ ਦਾ ਤਾਤਾ ਆਖਦੇ ਹਨ).

ਨਗ

(੧੪੭) ਨਗ ਕਹਿਯਤ ਦੂਮ ਨਗਰ ਨਗ ਨਗ ਬਾਵਰ ਨਗ ਧਾਮ,
ਨਗ ਗਿਰਿ ਜਿਹਿ ਤੇ ਕਾਨੁ ਕੋ ਭਯੋ ਸੁ ਨਗਧਰ ਨਾਮ.

ਨਗ ਅਖ ਉਂਦਾ ਹੈ-ਵਿਰਫ, ਬਹਿਰ, ਨਾ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ (ਅਚਲ), ਅਤੇ ਘਰ,
ਨਗ ਨਾਮ ਪਹਾੜ ਦਾ ਹੈ, ਗੋਵਰਧਨ ਪਹਾੜ ਚੱਕਟ ਕਾਰਟ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ
ਨਗਧਰ ਹੋਯਾ.

ਨਦ

(੧੪੮) ਸ਼ਰਸੰਬ ਦਰਯਾ ਬਹੁਰਿ ਸਾਂਡ ਬੈਲ ਨਦ ਨਾਮ.
ਸਰਸੰਬ, ਦਰਯਾ ਅਤੇ ਬੰਦਾ ਨਦ ਆਖੀਏ ਹਨ.

ਨਭ

(੧੪੯) ਨਭ ਕੁਹੋਰਿ ਨਭ ਮੇਘ ਹੈ ਨਭ ਵਰਸਾ ਕੇ ਮਾਸ,
ਨਭ ਅਕਾਸ਼ ਜਿਮਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਘਟ ਘਟ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ.

ਨਭ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਬੁੰਦ, ਬੰਦਲ, ਸਾਉਣ ਤਾਦੋ ਮਹੀਨੇ,
ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼.

ਨਾਗ

(੧੫੦) ਨਾਗ ਪੌਨ ਐ ਨਾਗ ਰਾਜ ਨਾਗ ਦੁਸ਼ੁਨਰ ਵਾਮ,
ਨਾਗ ਸਰਪ ਵਿਸ ਕੇ ਲਿਯੋ ਸਿੱਧਮਤ੍ਰ ਹਰਿਨਾਮ.

ਬਰੀਰ ਦੀ ਉਹ ਪੇਟ ਜਿਸ ਨਾਲ ਡਕਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਥੀ, ਦੁਸ਼ੁਟੇਵਾ ਆਦਮੀ.
ਅਤੇ ਸੰਪ ਨਾਗ ਕਹੇਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਨਿਸ਼ਾ

(੧੫੧) ਰਜਨਿ ਹਰਿਦਾ ਨਿਸ਼ਾ ਹੈ ਨਿਸ਼ਾ ਅਵਿਦਯਾ ਨਾਮ,
ਰਾਤ੍ਰਿ, ਹਲਦੀ ਅਤੇ ਅਵਿਦਯਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਨੇਤ੍ਰ

(੧੫੨) ਨੇਤ੍ਰ ਨਯੰਤਾ ਨੈਨ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗਮਦ ਨੇਤ੍ਰ ਕਹੰਤ,
ਨੇਤ੍ਰ ਗਯਾਨ ਜਬ ਜਗਮਗੈ ਤਬ ਦੇਖੈ ਭਗਵੰਤ।

ਆਲ੍ਹ (ਪੇਥਵਾ), ਅੱਖਾਂ, ਕਸਤੂਰੀ,
ਅਤੇ ਗਯਾਨ ਨੂੰ ਨੇਤ੍ਰ ਆਖੀਦਾ ਹੈ।

ਨੰਦ

(੧੫੩) ਨੰਦ ਪੁਤ੍ਰ ਆਨੰਦ ਹੈ ਔਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੋ ਤਾਤ,
ਨੰਦ ਨਾਮ ਬੇਟੇ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਦਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਪਾਲਕ ਪਿਤਾ ਤੀ ਨੰਦ ਹੈ।

ਨੰਦਨ

(੧੫੪) ਨੰਦਨ ਦਾਯਕ ਅਨੰਦ ਕੋ ਚੰਦਨ ਬਨ ਘਨਦਾਤ,
ਨੰਦਨ ਕਹਿਯੋ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਹਰਸਾਵੈ ਪਿਤ੍ਰ ਮਾਤ।
ਨੰਦਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਚੰਦਨ ਅਤੇ ਇੰਦ (ਘਨਦਾਤ) ਦਾ ਬਾਗ,
ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਨੰਦਨ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੇ।

ਪਕ

(੧੫੫) ਪਕ ਪੰਖ ਪਾਸ਼ੰ ਅਨੀ ਪੱਖ ਅਰਧ ਹੈ ਮਾਸ।
ਪਕ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਖੰਡ, ਪਾਸਾ, ਫੰਜ਼, ਤਰਫ਼ਦਾਰੀ, ਚੰਦ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਅੱਧਾ ਭਾਗ।

ਪਟ

(੧੫੬) ਪਟ ਪਟਗ ਪਰਦਾ ਬਹੁਰਿ ਚਿਤ੍ਰ ਵਸਤ੍ਰ ਕੋ ਨਾਮ,
ਪਟ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਪਟੜਾ, ਪਕੜਾ, ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ ਕਪੜਾ।

ਪਟੁ

(੧੫੭) ਪਟੁ ਤੀਛਨ ਪਟੁ ਤੜਿਤ ਦੁਤਿ ਪਟੁ ਨੀਰੋਗ ਕਹੰਤ,
ਪਟੁ ਪ੍ਰਵੀਣ ਸੋ ਜਗਤ ਮੇ ਭਜੈ ਜੁ ਕਮਲਾਕੰਤ।

ਪਟੁ ਨਾਮ ਤਿੱਖੇ ਦਾ ਹੈ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਅਤੇ ਤਨਦੁਰਸ਼ ਪਟੁ ਹੈ,
ਚਤੁਰ ਅਤੇ ਆਲਿਸ਼ ਨੂੰ ਪਟੁ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਪਤੰਗ

(੧੫੮) ਤਰੁਨ ਪਤੰਗ ਪਤੰਗ ਖਗ ਪਾਵਕ ਸਲਭ ਪਤੰਗ,
ਸਭ ਜਗ ਰੰਗ ਪਤੰਗ ਕੋ ਹਰਿ ਏਕੈ ਨਵਰੰਗ.

ਸੂਰਜ, ਪੰਛੀ, ਅਗਨੀ, ਟਿੱਛਾ, (ਭਮਕੜ) ਅਤੇ
ਇਕ ਵਿਰਭ ਪਤੰਗ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਲੱਕੜ ਉਚਾਲਕੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਕੱਢੀਦਾ ਹੈ,
ਜੋ ਕੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪਤ੍ਰ

(੧੫੯) ਪਤ੍ਰ ਪਣੈ ਖਤ ਪਤ੍ਰ ਰਬ ਵਾਹਨ ਪਤ੍ਰ ਸੁ ਚਿੱਤ੍ਰ,
ਪਤ੍ਰ ਪੰਖ ਵਿਧਿ ਨਹਿ ਦਿਯੇ ਉੱਡ ਮਿਲਤੇ ਹਰਿ ਮਿੱਤ੍ਰ.

ਵਿਰਭ ਦਾ ਪੱਤਾ, ਚਿੱਠੀ, ਰਬ, ਘੋੜਾ ਆਦਿ ਸਵਾਰੀ, ਦਿਲ,
ਅਤੇ ਪੰਖ (ਖੰਡ) ਦੀ ਪਤ੍ਰ ਸੰਗਣਾ ਹੈ.

ਪਤ੍ਰੀ (ਪਾਤ੍ਰਿਨ੍)

(੧੬੦) ਪਤ੍ਰੀ ਤਰੁ ਪਤ੍ਰੀ ਕਮਲ ਪਤ੍ਰੀ ਬਹੁਰਿ ਵਿਹੰਗ,
ਪਤ੍ਰੀ ਸ਼ਰ ਧਨੁ ਹਾਥ ਜਿਹਿ ਸੋ ਸੇਵਹੁ ਸ਼੍ਰੀਰੰਗ.

ਵਿਰਭ, ਦਾ ਕਮਲ, ਪੰਛੀ,
ਅਤੇ ਤੀਰ ਪਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਹੱਥ ਵਾਣ ਕਮਾਨ ਹੈ ਉਸ ਮਾਯਾਪਤਿ ਨੂੰ ਸੇਵਨ ਕਰੇ.

ਪਯ (ਪਯਸ੍)

(੧੬੧) ਵੀਰਯ ਰਸ ਪਾਨੀ ਦੁਗਧ ਬਲ ਕੋ ਪਯ ਕਹਿਯੰਤ.
ਪਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਮਣੀ, ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਸਾਰ, ਜਲ, ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਭਾਕਤ.

ਪਯੋਧਰ

(੧੬੨) ਮੇਘ ਅਕੰ ਕੁਚ ਸ਼ੈਲ ਦ੍ਰੁਮ ਉਧ ਪਯੋਧਰ ਆਹਿ.
ਬੱਦਲ, ਸੂਰਜ, ਮੀਮਾ (ਪਿਸ਼ਾਨ), ਪਹਾੜ, ਵਿਰਭ, ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਲੇਵਾ ਪਯੋਧਰ ਹਨ.

ਪਰਿਘ

(੧੬੩) ਪਰਿਘ ਵਜ੍ਰ ਪਰਵਤ ਪਰਿਘ ਵਿਘਨ ਕਿਵਾੜ ਦਿਨੇਸ਼,

ਪਰਿਘ ਵਾਣ ਜਲ ਬਲ ਨਦੀ ਰਵਿ ਸਿਮਿ ਕੇ ਪਰਿਵੇਸ.
ਪਰਿਘ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਗਦਾ, ਪਹਾੜ, ਰੁਕਾਵਟ, ਤਖਤ, ਸੂਰਜ,
ਤੀਰ, ਪਾਣੀ, ਖੁਸ਼ਕ ਮੈਦਾਨ, ਦਰਿਆ, ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ (Halo)

ਪਲ

(੧੬੪) ਪਲ ਆਮਿਸ ਕੇ ਕਹਤ ਕਵਿ ਖਟਉਸਾਸ ਪਲ ਹੋਯ,
ਪਲ ਜੁ ਪਲਕ ਹਰਿ ਵਿਚ ਪਰੇ ਭਕ੍ਤਨ ਯੁਗ ਸਤ ਸੇਯ.
ਪਲ ਨਾਮ-ਮਾਸ ਅਤੇ ਛੀ ਸਾਸਮਾਤ੍ਰ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ,
ਪਲ ਪਲਕ (ਅੱਖ ਦੇ ਪੜਏ) ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ.

ਪਲਾਸ਼

(੧੬੫) ਹਰਿਤ ਪਲਾਸ਼ ਸੁ ਪੁਸਪ ਦਲ ਪਤ੍ਰੁ ਢਾਕ ਪਲਾਸ਼.
ਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ, ਢੱਲ ਦੀ ਪਾਖੁੜੀ, ਪੱਤਾ ਅਤੇ ਢੱਕੇ ਵਿਰਭ ਪਲਾਸ਼ ਹਨ.

ਪੁਸ਼ਕਰ

(੧੬੬) ਪੁਸ਼ਕਰ ਜਲ ਸਰ ਜਲਜ ਨਭ ਪੁਸ਼ਕਰ ਸੁੰਡ ਗਇੰਦ,
ਪੁਸ਼ਕਰ ਤੀਰਥ ਸੁੰਡ ਹੈ ਪੁਸ਼ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ.
ਪਾਣੀ, ਭਾਲ, ਕਮਲ, ਆਕਾਸ਼, ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ,
ਅਜਮੇਰ ਪਾਸ ਇੱਕ ਤੀਰਥ, ਥਿਵ ਅਤੇ ਵਿਸਨੁ ਪੁਸ਼ਕਰ ਕਹੇਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਪੁੰਡਰੀਕ

(੧੬੭) ਪੁੰਡਰੀਕ ਸਾਯਕ ਕਹਤ ਪੁੰਡਰੀਕ ਆਕਾਸ਼,
ਪੁੰਡਰੀਕ ਸਿਤ ਕਮਲ ਹੈ ਜਾਮੇ ਕਮਲਾਵਾਸ.
ਤੀਰ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਪੁੰਡਰੀਕ ਹੈ,
ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਕਮਲ ਪੁੰਡਰੀਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੱਛਮੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ.

ਪੋਤ

(੧੬੮) ਪੋਤ ਕਹਾਵੈ ਨਿਪਟ ਸ਼ਿਸ਼ੁ ਪੋਤ ਨਵੀਨ ਅਨੂਪ,
ਪੋਤ ਨਾਵ ਜਿਮਿ ਜਲਧਿ ਮੇ ਹਰੀਨਾਮ ਸੁਖਰੂਪ.
ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਤੀਕ ਦਾ ਬੱਚਾ, ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਅਟੱਖ,
ਅਰੁ ਜਹਾਜ਼ ਪੋਤ ਕਹੇਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਪੰਥੀ

(੧੬੯) ਪੰਥੀ ਸ਼ਸ਼ਿ ਪੰਥੀ ਮਦਨ ਪੰਥੀ ਗ੍ਰਾਹ ਪ੍ਰਚੰਡ,
ਪੰਥੀ ਪਥਿਕ ਰੁ ਰਾਹੁ ਹੈ ਜਿਹਿ ਹਰਿ ਕੀਨੋ ਖੰਡ.

ਬੰਦਾ, ਕਾਮ, ਤੋਂਦਾ,
ਰਾਹੀ ਅਤੇ ਰਾਹੁ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸਨੁ ਨੇ ਕੱਟਿਆ ਸੀ, ਪੰਥੀ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਪ੍ਰਸਾਦ

(੧੭੦) ਨਿਰਮਲਤਾ ਭੇਟਾ ਫ਼ਿਪਾ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਹਾਯ ਪ੍ਰਸਾਦ.

ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਸਫ਼ਾਈ, ਨਸ਼ਰਾਨਾ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਅਤੇ ਇਮਦਾਦ.

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ

(੧੭੧) ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਸੁਭਾਵਾਰਾਹ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਕਾਰਣਮੂਲ.

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਸੁਭਾਉ, ਚਾਲਚਲਨ, ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦਾ ਮੂਲਕਾਰਣ ਮਾਧਾ.

ਫਲ

(੧੭੨) ਵਾਣ ਖੜਗਮੁਖ ਲਾਭ ਫਲ ਵਜਾਜ ਬਹੁਰਿ ਫਲ ਮਾਨ,

ਅੰਤਕੋਸ਼ ਪਰਿਣਾਮ ਕੋ ਕਵਿ ਫਲ ਕਰਤ ਬਖਾਨ,

ਤੀਰ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਨੌਕ, ਮਨਾਫ਼ਾ, ਵਿਰਭ ਦਾ ਫਲ, ਸੂਦ,

ਫ਼ੌਤੇ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਫਲ ਕਹੇਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਫਾਲਗੁਨ

(੧੭੩) ਪਾਂਡਵ ਅਰਜੁਨ ਸ਼ਿਸ਼ਿਰ ਕੋ ਮਾਸ ਫਾਲਗੁਨ ਜਾਨ.

ਰਾਜਾ ਪੰਥ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਜੁਨ ਅਤੇ ਫੌਗਟ ਮਹੀਨਾ ਫਾਲਗੁਨ ਹੈਨ.

ਬਰਹੀ (ਬਹਿੰਜ)

(੧੭੪) ਬਰਹੀ ਦ੍ਰੁਮ ਬਰਹੀ ਅਗਨਿ ਬਰਹੀ ਕੁਰਕਟ ਨਾਮ,

ਬਰਹੀ ਮੋਰੋ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰ ਧਰੇ ਸਿਰ ਸ਼ਯਾਮ,

ਬਰਹੀ ਦਾ ਅਰਥ-ਵਿਰਭ, ਅਗਨਿ, ਮੂਰਗਾ,

ਅਤੇ ਮੋਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਖਾਂ ਦਾ ਮੁਕਟ ਫ਼ਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਨਿਆ.

ਬਲ

(੧੭੫) ਬਲ ਵੀਰਜ ਧੀਰਜ ਧਰਮ ਬਲ ਨ੍ਰਿਪਦਲ ਕੋ ਨਾਮ,
ਬਲ ਸਾਹਸ ਬਲ ਦੈਤ ਪੁਨਿ ਬਲ ਕਹਿਯੋ ਬਲਰਾਮ.

ਤਾਕਤ, ਧੀਰਯ, ਧਰਮ, ਰਾਜਾ ਦੀ ਵੇਸ਼,
ਹਿੰਮਤ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਦੈਤ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਡਾਈ ਬਲਭਧੁ ਬਲ ਆਖੀਏ ਹਨ.

ਬਲਾ

(੧੭੬) ਬਲਾ ਬਲਵਤੀ ਧਰਨਿ ਪੁਨਿ ਬਲਾ ਔਸਧੀ ਹੋਇ,
ਬਲਾ ਚੰਚਲਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਜਿਹਿ ਜਾਏ ਸਭਕੋਇ.

ਬਲਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਬਲਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਦਵਾ,
ਚਾਲਾਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮੀ.

ਬਲਿ

(੧੭੭) ਬਲਿ ਭੇਟਾ ਬਲਿ ਰਾਜਕਰ ਬਲਿ ਭੋਜਨ ਬਲਿ ਭਾਗ,
ਬਲਿ ਰਾਜਾ ਬਲਿ ਅਸੁਰ ਕੋ ਵਾਮਨ ਖੰਡਯੋ ਯਾਗ.

ਭੇਟਾ (ਨਸ਼ਰ), ਰਾਜਾ ਦਾ ਟੈਕਸ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਹਿੱਸਾ (ਛਾਵਾ),
ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਸੁਰ ਜਿਸ ਦਾ ਯੱਗ ਵਾਮਨ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ,
ਬਲਿ ਆਖੀਏ ਹਨ.

ਬਾਣ

(੧੭੮) ਬਾਣ ਕਹਾਵੈ ਬਲਿਤਨਯ ਸ਼ਰ ਸ਼ਰਕਾਂਡ ਸੁ ਬਾਣ,
ਬਲਿ ਰਾਜਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਸੁਰ ਬਾਦ ਹੈ, ਕਾਠਾ ਅਤੇ ਤੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਬਾਣ ਹੈ.

ਬਾਲ

(੧੭੯) ਬਾਲ ਸ਼ਿਰੋਰੁਹ ਬਾਲ ਸ਼ਿਸ਼ੁ ਮੂਰਖ ਕਹਿਯੋ ਬਾਲ,
ਕੋਥ, ਬੱਚਾ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਦੀ ਬਾਲ ਸੰਗਤ ਹੈ.

ਬਿੰਬ

(੧੮੦) ਸ਼ਿਸ਼ਿ ਰਵਿ ਮੰਡਲ ਮੂਰਤੀ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬੀ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ,
ਦਰਪਨ ਚੌਪਾਸਤ ਬਹੁਰਿ ਕਵਿ ਭਾਖਤ ਹੈ ਬਿੰਬ.

ਬਿੰਬ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਚਿੱਟ੍ਰਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਚੱਲ ਚੱਲ, ਤਸਵੀਰ, ਸਮ

ਵਸਤੂ ਦਾ ਅਕਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸ,
ਬੀਬਾ, 'ਕੁਹੀਬਾ' ਜੋ ਕੰਧ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਰਾਲੇ ਸਰਪ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਬੁਧ

(੧੮੧) ਬੁਧ ਪੰਡਿਤ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ ਬੁਧ ਸ਼ਸ਼ਿਸੁਤ ਕੋ ਨਾਮ,
ਬੁਧ ਹਰਿ ਕੋ ਅਵਤਾਰ ਇਕ ਬੁਧ ਧਾਰਤ ਜੋ ਗਿਆਨ.
ਬੁਧ ਨਾਮ-ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਉਦਮਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬੁਧ ਗ੍ਰਹ ਦਾ ਹੈ,
ਵਿਸ਼ਨੁ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਇੱਕ ਬੁਧ (ਬਾਕਸ ਮੁਨਿ ਕੋਤਮ) ਹੈ, ਅਤੇ ਗਯਾਨੀ ਬੁਧ ਹੈ.

ਬ੍ਰਹਮ

(੧੮੨) ਬ੍ਰਹਮ ਬ੍ਰਹਮ ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਵਿਧਿ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਦ ਦਿਜ ਜੀਵ.
ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਕਰਤਾਰ, ਭਗਨ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵੇਦ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਜੀਵਾਤਮਾ.

ਭਗ

(੧੮੩) ਪਰਾਰਬਧ ਸੂਰਯ ਬਹੁਰਿ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਰਕਕ ਪ੍ਰਮ,
ਆਨੰਦ ਯੋਨਿ ਵਿਭਾਜਕਰੁ ਭਗ ਕਹਿਯਤ ਹੈ ਕ੍ਰੋਮ.
ਕ੍ਰਿਸਮਤ, ਸੂਰਯ, ਹੰਸਮਤ, ਰੱਖਿਆ ਕਰਣ ਵਾਲਾ, ਮਹੱਬਤ,
ਖੁਸ਼ੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਗੁਪਤ ਅੰਕ, ਬੰਡਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਨਾਮ ਭਗ ਹੈ.

ਭਵ

(੧੮੪) ਭਵ ਸ਼ਿਕਰ ਸੰਸਾਰ ਭਵ ਭਵ ਕਹਿਯੋ ਕਲਯਾਨ,
ਭਵ ਧਨ ਭਵ ਹੈ ਜਨਮ ਸੁਭ ਜੋ ਭਜਿਯੋ ਭਗਵਾਨ.
ਭਿਵ, ਜਗਤ, ਮੰਗਲ (ਕੁਸਲ),
ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਜਨਮ ਦਾ ਨਾਮ ਭਵ ਹੈ.

ਭੁਵਨ

(੧੮੫) ਅਸਿ ਜਗਤ ਵਚੁ ਭੂਮਿ ਨਭ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਭੁਵਨ ਕਹਿਤ.
ਅਸਿਤ੍ਰ (ਹੋਦ), ਸੰਸਾਰ, ਵਸੂ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭੁਵਨ
ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਭੂਧਰ

(੧੮੬) ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਗਿਰਿ ਨਿਪਤਿ ਪੁਨਿ ਭੂਧਰ ਕਹੈਂ ਵਰਾਹ.
ਭੂਧਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਜ਼ਿਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ, ਪਹਾੜ, ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਵਰਾਹ ਅਵਤਾਰ.

ਭੰਗ

(੧੮੭) ਭਾਂਗ ਭਿੰਨਤਾ ਵਕਤ ਪਤਨ ਪਰਾਜਯ ਭੰਗ,
ਭੰਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਵਿਜੀਆ, ਜੁਦਾਈ, ਖਮ, ਗਿਰਾਉ, ਸਿਕਸ਼ਾ.

ਮਤਿ

(੧੮੮) ਭਕਿ ਪ੍ਰਾਬੰਨਾ ਸੰਮਤੀ ਬੁਧਿ ਵਿਬੇਕ ਮਤਿ ਹੋਯ,
ਉਪਾਸਨਾ, ਵੰਨਤੀ, ਰਾਧ, ਬੁਧਿ, ਤਮੀਜ਼ ਨੂੰ ਮਤਿ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਮਧੁ

(੧੮੯) ਮਧੁ ਵਸੰਤ ਮਧੁ ਚੈਤ੍ਰ ਦ੍ਰੁਮ ਮਧੁ ਮਦਿਰਾ ਮਕਰੰਦ,
ਮਧੁ ਪ੍ਰਿਤ ਮਧੁ ਪਯ ਮਧੁ ਸੁਧਾ ਮਧੁ ਸੁਦਨ ਗੋਵਿੰਦ.
ਮਧੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਵਸੰਤ ਰੁਤ, ਚੇਤ ਮਹੀਨਾ, ਮਹੁਏ ਦਾ ਵਿਰਭ, ਧਰਾਥ,
ਫੁੱਲ ਦਾ ਮਿਠਾਸ,
ਘੀ, ਦੁੱਧ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੰਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਮਾਰਿਆ.

ਮਾਨ

(੧੯੦) ਸੰਮਤਿ ਦਿੱਛਾ ਮਾਪ ਅਰੁ ਤੋਲ ਕ੍ਰੋਧ ਸਨਮਾਨ,
ਉਦਾਹਰਣ ਮੂਰਤਿ ਬਹੁਰਿ ਮਾਨ ਕਹੈ ਅਭਿਮਾਨ.
ਮਾਨ ਬਥੇਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਰਾਯ ਦਾ ਮਿਲਣਾ, ਖੁਹਿਸ਼, ਮਿਣਤੀ, ਵਬਨ,
ਗੁੱਸਾ, ਆਦਰ,
ਮਿਸਾਲ, ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ.

ਮਾਯਾ

(੧੯੧) ਮਾਯਾ ਛਲ ਮਾਯਾ ਦਯਾ ਮਾਯਾ ਨੇਹ ਕਹੰਤੁ,
ਮਾਯਾ ਸ਼ਕੁੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਮੋਹੇ ਜੀਵ ਅਨੰਤ.
ਧੋਖਾ, ਛਿਪਾ, ਮੁਹੱਬਤ,
ਜਗਤ ਦਾ ਕਾਰਣਰੂਪ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਥਕਿ ਮਾਯਾ ਹੈ.

ਮਾਰ

(੧੯੨) ਮਾਰ ਵਿਘਨ ਵਿਸ ਮਾਰ ਪੁਨਿ ਮਾਰ ਕਹਾਵੈ ਕਾਮ,
ਮਾਰ ਸਰਪ ਅਰੁ ਮ੍ਰਿਤ੍ਰ ਤੋਂ ਰਕਕ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ.

ਮਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਵਿਘਨ, ਬਹਿਰ, ਕਾਮਦੇਵ,
ਸੰਪ ਅਤੇ ਮੋਰ.

ਮਿਤ੍ਰ

(੧੯੩) ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਨੁ ਕੋ ਕਹਿਤ ਕਵਿ ਮਿਤ੍ਰ ਅਗਨਿ ਕੋ ਨਾਮ,
ਮਿਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਸਭ ਜਗਤ ਕੋ ਏਕੈ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਜਾਮ.

ਮਿਤ੍ਰ ਨਾਮ—ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਅਗਨਿ ਦਾ ਹੈ,
ਮਿਤ੍ਰ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਮੰਤ੍ਰ

(੧੯੪) ਮੰਤ੍ਰ ਮਸ਼ਵਰਾ ਵੇਨਤੀ ਵਜਾਖਜਾ ਜਾਦੂ ਜਾਪ.

ਸਲਾਹ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਬਜਾਨ ਕਰਨਾ, ਜਾਦੂ ਟੂਟਾ ਅਤੇ ਜਾਪਣ ਧੋਗਲ ਵਾਕ ਨੂੰ
ਮੰਤ੍ਰ ਆਖੀਦਾ ਹੈ.

ਮੰਥੀ (ਸਥਿਨ)

(੧੯੫) ਮੰਥੀ ਸਸਿ ਮੰਥੀ ਮਦਨ ਮੰਥਿ ਸੋਮਰਸ ਜਾਨ.

ਮਥਨ ਕਰੀਤਾ ਮੰਥਿ ਹੈ ਰਾਹੂ ਮੰਥੀ ਮਾਨ.

ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਕਾਮਦੇਵ, ਸੰਮ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ,
ਰਿਸ਼ਕਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਰਾਹੂ ਗ੍ਰਹ ਮੰਥੀ ਕਹੇਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਮੰਦ

(੧੯੬) ਮੰਦ ਸਨੀਚਰ ਆਲਸੀ ਧੀਰੇ ਤਜੋਂ ਆਪ ਮੰਦ,

ਮੰਦ ਮੁਵਨਰ ਜਗਤ ਮੇ ਜੇ ਨ ਭਜੈਂ ਜਗਬੰਦ.

ਮੰਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਸ਼ਨੈਸ਼ਰ ਗ੍ਰਹ, ਸੁਸਤ, ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ (ਥਨੇ ਥਨੇ), ਪਾਪ,
ਅਤੇ ਮੁਰਖ (ਕਮਅਕਲ).

ਯਮ

(੧੯੭) ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਯ ਵਸਿਕਾਰ ਯਮ ਯਮਲ ਮ੍ਰਿਤ੍ਰੁ ਕੋ ਦੇਵ.

ਯਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਜੇਡਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ
ਦੇਵਤਾ.

ਯੰਤ੍ਰ

(੧੯੮) ਵਿਘਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਹਾਯਤਾ ਕਲ ਕੋ ਕਹਿਯੋ ਯੰਤ੍ਰ.

ਰੁੜਾਵਟ, ਇੰਤਜ਼ਾਮ, ਇਮਦਾਦ, ਕਲਾ (ਮਥੀਨ) ਨੂੰ ਚੰਡੂ ਆਖਿਆ ਹੈ।

ਰਸ

(੧੯੯) ਰਸ ਖਟ ਨਵ ਜਲ ਸਾਰ ਰੁਚਿ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਰੁ ਪ੍ਰੇਮ,
ਰਸ ਔਸਧ ਪ੍ਰਿਤ ਅਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਰਸ ਆਨੰਦ ਰਸ ਕੇਮ।

ਰਸ ਬਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਰਸਨਾ ਦੇ ਫੀ ਰਸ*, ਕਾਵਨ ਦੇ ਨੇ ਰਸੀ, ਪਾਨੀ, ਕਿਸੇ
ਵਸੂ ਦਾ ਸਾਰ (ਤਤੁ), ਇੱਛਾ, ਖੁਬਸੂਰਤੀ, ਪ੍ਰੇਮ,
ਪਾਰੇ ਆਦਿ ਧਾਰੂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾ, ਘੀ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਮੁਰਿ।

ਰਸਨਾ ਅਤੇ ਰਸਨਾ

(੨੦੦) ਰਸਨਾ ਕਾਂਚੀ ਕੋ ਕਹਤ ਰਸਨਾ ਕਹਿਯੋ ਦਾਮ,
ਰਸਨਾ ਜਿਹਵਾ ਸੋ ਭਲੀ ਜੋ ਸਿਮਰਤ ਹਰਿ ਨਾਮ।

ਰਸਨਾ ਨਾਮ-ਧਾਰੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂਗੀ ਅਤੇ ਰੱਸੀ ਦਾ ਕੈ,
ਰਸਨਾ ਜੀਭ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਰਜ

(੨੦੧) ਰਜ ਰਾਜਸ ਮਕਰੰਦ ਰਜ ਰਜ ਯੁਵਤੀ ਮੇ ਹੋਯ,
ਨਭਾ ਪੂਲੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਜਲ ਕਰ ਧੋਯ।

ਰਜ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਰਜਗੁਣ, ਫੁੱਲ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਧੂਭਿ (Pollen), ਇਸਤ੍ਰੀ
ਦੀ ਰਿਤੁ,
ਆਕਾਸ਼, ਗਰਦ ਅਤੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਜਲ ਨਾਲ ਧੋਵੇ।

ਰਤਿ

(੨੦੨) ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਾਮਤਿਯ ਮੈਥੁਨਹਿ ਰਤਿ ਕਹਿਤੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ।
ਮੁਹੱਬਤ, ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਭੋਗ ਨੂੰ ਰਤਿ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜੀਵ

(੨੦੩) ਰਾਜੀਵ ਬ੍ਰਹਿ ਰਾਜੀਵ ਅਨਿਲ ਰਾਜੀਵ ਮੁਕਤਾ ਮੀਨ,

* ਮਿੱਠਾ, ਖੱਟਾ, ਨਮਕੀਨ, ਤਿੱਖਾ (ਚਰਪਰਾ), ਕੇੜਾ, ਕਸੈਲਾ।

† ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ, ਹਾਸ, ਕਰੁਣਾ, ਰੋਦ੍ਹ, ਵੀਰ. ਭਯ, ਚੀਡਤਸ, ਅਦਭੁਤ, ਸ਼ਾਂਤ.

ਰਾਜਿਵ ਫ਼ੀਲਡੋ ਅਰੁ ਕਮਲ ਵਾਸ ਰਮਾ ਜਹਿ ਕੀਨ,
ਰਾਜਿਵ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਪੇਟ, ਮੰਤ੍ਰੀ, ਮੱਛੀ,
ਫਿਲੀਹੋਈ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਕੋਲਫੁੱਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੱਛਮੀ (ਕਮਲਾ) ਵਸਦੀ ਹੈ।

ਰਦ੍

(੨੦੪) ਰਦ੍ ਭਯੰਕਰ ਕ੍ਰੋਧਯੁਤ ਸ਼ਿਵ ਏਕਾਦਸ਼ ਨਾਮ,
ਰਦ੍ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਭਯਾਨਕ, ਕ੍ਰੋਧ, ਬਿਵ ਅਤੇ ਗ਼ਜ਼ਾਰ ਦੀ ਭਿਟਤੀ।

ਰੰਭਾ

(੨੦੫) ਰੰਭਾ ਕਹਿਯੋ ਅਪਸਰਾ ਰੰਭਾ ਕਦਲੀ ਨਾਮ,
ਰੰਭਾ ਬਹੁਰੋ ਗਾਯਤ੍ਰਿ ਨਿਜਿ ਮੋਹੇ ਘਨਸ਼ਯਮ,
ਰੰਭਾ ਇੱਕ ਮਾਸ ਅਪਸਰਾ ਹੈ, ਕੇਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਰੰਭਾ ਹੈ,
ਗਏ ਦੇ ਰੰਭਣ ਨੂੰ ਰੰਭਾ ਆਖੀਦਾ ਹੈ।

ਲਘੁ

(੨੦੬) ਕੋਮਲ ਛੋਟਾ ਤੁੱਛ ਅਰੁ ਹਲਕਾ ਸੁਗਮ ਅਜਾਨ,
ਇਕ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕੇ ਵਰਣ ਤੇਜੋ ਫੁਰਤੀਲਾ ਲਘੁ ਮਾਨ,
ਲਘੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਮੁਲਾਸਮ, ਪਸ਼ੁਕੰਦਾ, ਅਦਨਾ, ਹੌਲਾ, ਸੁਖਲਾ, ਅਨਜਾਨ,
ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਚਾਲਾਕ।

ਲਤਾ

(੨੦੭) ਲਤਾ ਬੋਲਿ ਸ਼ਾਖਾ ਲਤਾ ਔਰ ਦਾਗ ਆਪਾਤ,
ਮੋਤਿਨ ਕੀ ਮਾਲਾ ਲਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੂਖਮ ਗਾਤ,
ਲਤਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਬੋਲ, ਟਾਹਨੀ, ਸੌਣ ਦਾ ਦਾਗ (ਲਾਸ),
ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਪਤਲੇ ਅੰਗ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

ਲਵ

(੨੦੮) ਕਤੰਨ ਕਣ ਅਰੁ ਖੰਡ ਸਿਯ ਸੁਤ ਲਵ ਬਿੰਦੁ ਬਖਾਨ,
ਕੱਟਣਾ, ਲਮਹਾ, ਟੁਕੜਾ, ਸੀਤਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਤੁੱਛਕਾ ਲਵ ਕਹੇਸ਼ਾਂਦੇ ਹਨ।

ਲਿੰਗ

(੨੦੯) ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਾਕਸ਼ ਲਕਣ ਸੁ ਗੁਣ ਜਨਨੋਂਦਿਯ ਹੈ ਲਿੰਗ।

ਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਨਿਸ਼ਾਨ, ਗਵਾਹੀ, ਅਲਾਮਤ, ਵਸਤੂ, ਲਿੰਗ ਇੰਦ੍ਰਿਯ.

ਲੋਕ

(੨੧੦) ਲੋਕ ਦੇਸ਼ ਸੈਨਾ ਸਭਾ ਵਿਦਯਾ ਜਨ ਸਮੁਦਾਯ.

ਲੋਕ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਮੁਲਕ, ਫ਼ੌਜ, ਮਜਲਿਸ, ਇਲਮ ਅਤੇ ਲੋਗ.

ਵਸੁ

(੨੧੧) ਅਸ੍ਰ ਅਮਰ ਵਸੁ ਰਤਨ ਵਸੁ ਕਿਰਨ ਅਪਰ ਵਸੁ ਨੀਰ,

ਵਸੁ ਧਨ ਜਗ ਮੇ ਸੋ ਧਨੀ ਧਨ ਜਾਂਕੇ ਬਲਬੀਰ.

ਅੱਠ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਅੱਠ ਖ਼ਾਸ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਵਸੁ ਸੰਗਣਾ ਹੈ*, ਵਸੁ ਨਾਮ ਰਤਨ, ਕਿਰਨ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਹੈ,

ਵਸੁ ਧਨ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਵਜ੍ਹ

(੨੧੨) ਇੰਦ੍ਰਾਦਾ ਵਿਦਯੁਤ ਗਰਜ ਕਠਿਨਰੁ ਹੀਰਾ ਵਜ੍ਹ.

ਵਜ੍ਹ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਮੁਸਲ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕੜਕ, ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਹੀਰਾ ਰਤਨ.

ਵਨ

(੨੧੩) ਵਨ ਕਹਿਯਤ ਹੈ ਕਾਮਨਾ ਵਨ ਜਲ ਮੇਘਨ ਮਾਲ,

ਵਨ ਕਾਨਨ ਤੋਂ ਸੁਰਬਿ ਸੰਗ ਆਵਤ ਹੈ ਨੰਦਲਾਲ.

ਵਨ ਨਾਮ—ਇੱਛਾ ਦਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਬੰਦਲਾ ਦੀ ਘਟਾ ਨੂੰ ਵਨ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜੰਗਲ ਦਾ ਨਾਮ ਵਨ ਹੈ, ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਗਾਈਆਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਆਰਹੇ ਹਨ.

ਵਯ (ਵਧਸੁ)

(੨੧੪) ਵਯ ਭੋਜਨ ਪਕੀ ਉਮਰ ਵਾਨਾ ਯੋਵਨ ਸ਼ਕਿ.

ਵਯ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਗਿਣਾ, ਪੱਕੀ, ਉਮਰ, ਪੇਟਾ, ਸਵਾਨੀ ਅਤੇ ਬਲ.

ਵਰ

(੨੧੫) ਵਰ ਸੁੰਦਰ ਵਰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਪੁਨਿ ਵਰ ਜੁ ਦੇਵਤਾ ਦੇਤ,

* ਅੱਠ ਵਸੁ ਇਹ ਹਨ—ਧਰ, ਧੂ, ਸੌਮ, ਸਾਵਿਤ੍ਰ, ਅਨਲ, ਅਨਿਲ, ਪ੍ਰਤਪਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਸ.

ਵਰ ਕੁੰਕੁਮ ਵਰ ਦੁਲਹਿ ਹੈ ਜੋ ਦੁਲਹਨਿ ਵਰ ਲੇਤ.
ਵਰ ਨਾਮ—ਸੁੰਦਰ ਦਾ, ਉੱਤਮ ਦਾ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਾ ਹੈ,
ਕੇਸਰ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਭਰ ਹੈ.

ਵਰਨ (ਕਾਗੀ)

(੨੧੬) ਵਰਨ ਸੁਤਿ ਅਕਰ ਵਰਨ ਵਰਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਦਿਕ ਚਾਰਿ,
ਵਰਨ ਅਵਰਣੁ ਰੰਗ ਹੈ ਅਵਰਨ ਏਕ ਮੁਰਾਰਿ.
ਵਣ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਤਅਰੀਫ਼, ਅੰਖਰ, ਬਾਅਦ ਕਰਤ੍ਰਿਯ ਵੈਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਜਾਤਿ,
ਵਣ ਦਾ ਅਰਥ ਪਲਾਵਾ ਅਤੇ ਰੰਗ ਹੈ, ਕਰਤਾਰ ਰੰਗਰਹਿਤ ਹੈ.

ਵਰੁਣ-ਵਰੁਨ

(੨੧੭) ਵਰੁਨ ਕਹਿਤ ਹੈ ਨੀਰ ਕੋ ਵਰੁਣ ਵਿਆਪਕ ਨਾਮ,
ਵਰੁਣ ਹਰੇ ਜਬ ਨੰਦ ਜੀ ਕੈਸੇ ਪਾਯੇ ਸ਼ਯਾਮ ?
ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਰੁਣ ਹੈ, ਵਯਾਪਕ ਅਤੇ ਘੇਰਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਵਰੁਣ ਹੈ,
ਪਾਣੀ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਵਰੁਣ ਹੈ. ਨੰਦ ਨੂੰ ਵਰੁਣ ਬੁਰਾਕੇ ਲੈਗਯਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਿਸਨ
ਸੀ ਨੇ ਛੁਡਾਯਾ.

ਵਾਜੀ (ਕਾਜਿਨ੍ਹ)

(੨੧੮) ਯੋਧਾ ਦ੍ਰਿਢ ਆਸੁਗ ਹਠੀ ਵਾਜੀ ਕਹੈ ਤੁਰੰਗ.
ਪੁੰਧ ਕਰਣ ਵਾਲਾ ਸੁਰਜੀਰ, ਮਛਬੂਤ, ਛੇਤੀ ਤੁਰਣ ਵਾਲਾ, ਹਠੀਆ ਅਤੇ
ਘੋੜਾ ਵਾਜੀ ਹਨ.

ਵਾਣ*—ਦੇਖੋ, ਬਾਣ.

ਵਾਮ

(੨੧੯) ਵਾਮ ਕੁਟਿਲ ਲੋਲੁਪ ਕਤੀ ਸਵਜਰੁ ਹਰ ਕੋ ਨਾਮ,
ਵਾਮ ਮਨੋਹਰ ਕੋ ਕਹਤ ਜੈਸੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਯਾਮ.
ਵਾਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਟੇਢਾ, ਲੋਭੀ, ਨੁਕਸਾਨ, ਖੰਭਾ ਅਤੇ ਬਿਵ,
ਸੁੰਦਰ ਨੂੰ ਭੀ ਵਾਮ ਆਖਦੇ ਹਨ.

* ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਸੇ ਤਾਰ ਦਾ ਵਾਜਾ ਇੱਕ “ਵਾਣ” ਹੁੰਦਾ ਸੀ.

ਵਾਰਣ-ਵਾਰਨ

(੨੨੦) ਵਾਰਣ ਕਹਿਯੋ ਵਰਜਿਥੇ ਵਾਰਣ ਪੁਨਿ ਸੰਨਾਹ,
ਵਾਰਣ ਗਜ ਹਰਿ ਉਧਰਿਓ ਆਨ ਰੂਸਯੋ ਜਬ ਗ੍ਰਾਹ.
ਵਾਰਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਹਟਾਉਣਾ, ਫੜਾਓ (ਬਕਤਰ),
ਹਾਥੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਾਰਣ ਹੈ.

ਵਾਰੁਣੀ

(੨੨੧) ਗਜਗਤਿ ਕਹਿਯੋ ਵਾਰੁਣੀ ਸੁਰਾ ਵਾਰੁਣੀ ਨਾਮ,
ਪਸ਼ਚਿਮ ਦਿਸ਼ਿ ਹੈ ਵਾਰੁਣੀ ਵਰੁਣ ਵਸੈ ਤਿਹਿ ਠਾਮ.
ਹਾਥੀ ਦੀ ਚਾਲ ਅਤੇ ਬਰਾਬ ਵਾਰੁਣੀ ਹੈ,
ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਵਸਣ ਦੀ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵਾਰੁਣੀ ਹੈ.

ਵਿਸ

(੨੨੨) ਵਿਸ ਵਿਸ ਸੇਵਕ ਨੀਰ ਕੋ ਕਵਿ ਜਨ ਨਾਮ ਕਹੀਤ.
ਵਿਸ ਨਾਮ ਬਹਿਰ, ਵਿਦਮਤਗਾਰ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਹੈ.

ਵਿਸਦ

(੨੨੩) ਉੱਜਲ ਨਿਰਮਲ ਭਿੰਨ ਅਰੁ ਕੋਮਲ ਵਿਸਦ ਗਨੀਤ.
ਚਿੱਟਾ, ਸਾਫ਼, ਨਿਰਾਲਾ ਅਤੇ ਮੁਲਾਯਮ ਵਿਸਦ ਗਿਣੀਦਾ ਹੈ.

ਵਿਖਮ (ਵਿਖਸ)

(੨੨੪) ਕਠਿਨ ਕਠੋਰ ਅਸਮ ਬਹੁਰਿ ਮਿਥਯਾਵਾਦੀ ਨੀਚ,
ਉਚਾਵੱਚ ਕੋ ਵਿਸਮ ਕਵਿ ਲਿਖਹੀਂ ਗ੍ਰੰਥਨ ਬੀਚ.
ਮੁਸ਼ਕਿਲ, ਕਰਜ਼ਾ, ਟੈਂਕ, ਬੂਠਾ, ਕਮੀਨਾ,
ਅਤੇ ਉੱਚਾ ਠੀਕਾ ਵਿਸਮ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਵਿਟਪ

(੨੨੫) ਵਿਟਪ ਭਾਰਿ ਪੱਲਵ ਵਿਟਪ ਵਿਟਪ ਕਹਤ ਵਿਸਾਰ,
ਵਿਟਪ ਵਿਕ ਕੀ ਸ਼ਾਖ ਗਹਿ ਠਾਢੇ ਨੰਦਕੁਮਾਰ.
ਸ਼ਾਖ, ਪੱਤਾ ਅਤੇ ਫੈਲਾਓ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਟਪ ਹੈ,
ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਵਿਟਪ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਵਿਧਿ

(੨੨੬) ਵਿਧਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਰੁ ਰੀਤਿ ਹੈ ਨਿਯਮ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਜਾਨ,
ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਧਿ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ ਵਿਧਿ ਕਰਤਾਰ ਬਖਾਨ.

ਵਿਧਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਇਤਿਸ਼ਾਸ, ਰਸਮ, ਉਸੂਲ, ਕਰਵੀ,
ਬ੍ਰਹਮਾ, ਕ੍ਰਿਸਮਤ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ.

ਵਿਰੋਚਨ

(੨੨੭) ਵਨਿ ਵਿਰੋਚਨ ਸੂਯੰ ਪੁਨਿ ਚੰਦ੍ਰ ਵਿਰੋਚਨ ਨਾਮ,
ਜਯੋਤਿਸ਼ਮੰਤ ਇਕ ਅਸੁਰ ਹੈ ਬਲਿ ਖੇਲੈ ਜਿਹਿ ਧਾਮ.

ਅਗਨਿ, ਸੂਰਯ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ,
ਚਮਕੀਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਸੁਰ ਜੋ ਬਲਿ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਵਿਰੋਚਨ ਕਹੇਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਵੇਲਾ

(੨੨੮) ਸੀਮਾ ਨਦ ਅਰੁ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਸਮੁਦ੍ ਤਰੰਗ ਕਛਾਰ,
ਸਮਯ ਮਰਣ ਕੇ ਕਾਲ ਕੋ ਵੇਲਾ ਕਰਤ ਉਚਾਰ.

ਦਰਯਾ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਹੱਦ, ਸਮੁਦ੍ ਦੀ ਲਹਿਰ, ਦਰਯਾ ਅਤੇ ਸਮੁਦ੍ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ
ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ,
ਵਕਤ ਅਤੇ ਮਰਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵੇਲਾ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਵਜਾਲ

(੨੨੯) ਵਜਾਲ ਕੂਰਨਰ ਹਾਨਿਕਰ ਵਜਾਲ ਸਿੰਹ ਰਾਜ ਵਜਾਲ,
ਵਜਾਲ ਸਰਪ ਸਿਰ ਪੈ ਚੜ੍ਹੇ ਨਾਰਤ ਹੈਂ ਨੰਦਲਾਲ.

ਵਜਾਲ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਬੇਰਹਮ, ਆਵਾਮੀ, ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ,
ਬੇਰ, ਹਥੀ, ੧੯੫੪ ਈ.
ਸੰਧ ਦਾ ਨਾਮ ਵਜਾਲ ਹੈ, (ਕਾਲੀ ਨਾਭ) ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਲੜਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨਾਚ
ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਵਿਸ

(੨੩੦) ਵਿਸ ਸੁਰਪਤਿ ਵਿਸਕਰਣ ਪੁਨਿ ਵਿਸਜੁ ਵਿਸਭ ਵਿਸਕਾਮ,
ਵਿਸ ਸੁਧਰਮ ਕਰਿ ਹਰਿ ਭਜੇ ਜੋ ਚਾਹੈ ਸੁਖਧਾਮ.

(੪੨)

ਵਿਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਇੰਦ੍ਰ, ਕਰਣ (ਸੁਰਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ), ਠਰ ਬੈਲ, ਕਾਮਏਵ,
ਅਤੇ ਧਰਮ.

ਵਿਕ

(੨੩੧) ਵਿਕ ਪਾਵਕ ਕੋ ਕਹਿਤ ਕਵਿ ਹਲ ਭਿਡਹਾ ਕੋ ਨਾਮ,
ਵਿਕ ਦਾਨਵ ਤੋਂ ਦਯਾਕਰ ਸੁਰ ਰਾਖੇ ਹੈਂ ਸ਼ਜਾਮ.

ਵਿਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਅਗਨਿ, ਸ਼ਮੀਨ ਪਾਜਨ ਵਾਲਾ ਹਲ, ਭੇਡੀਆ
(ਬਖਿਆੜ),
ਇੱਕ ਜਾਸ ਰਾਖਸ਼.

॥ ਇਤਿ ॥

National Library,
Calcutta-27.